

maT

MAKROEKONOMSKE ANALIZE I TRENDovi

MACROECONOMIC ANALYSES AND TRENDS

Februar 2026.

MAT

Broj 373

MAKROEKONOMSKE ANALIZE I TRENDVI

MACROECONOMIC ANALYSIS AND TRENDS

Aktuelnosti:

DA LI NAM JE POTREBNA REVIZIJA STRATEGIJE INDUSTRIJSKE POLITIKE?

Izdavači

**EKONOMSKI INSTITUT, BEOGRAD
PRIVREDNA KOMORA SRBIJE**

Urednik

IVAN NIKOLIĆ

Autori

MARKO MILJKOVIĆ • VESNA SIMONOVIĆ
• IVAN NIKOLIĆ • SANJA FILIPOVIĆ • GORAN NIKOLIĆ
• KATARINA STANČIĆ • PETAR KOROVIĆ • VESNA PANTELIĆ • DUŠKO BUMBIĆ

SADRŽAJ:

PRIVREDA U FOKUSU

Ocena privredne aktivnosti.....

Prognoze.....

KONJUNKTURNI BAROMETAR.....

AKTUELNOSTI U EKONOMSKOJ POLITICI

ANALIZE

Katarina Stančić

AI I GLOBALNA TRKA ZA ENERGIJOM, VODOM I METALIMA.....

Goran Nikolić

OPASNE PERSPEKTIVE EKONOMSKOG RASTA BEZ POVEĆANJA ZAPOSLENOSTI - ZAŠTO JE GUBITAK RADNIH MESTA RIZIČAN UPRKOS RASTU OPŠTEG PROSPERITETA?.....

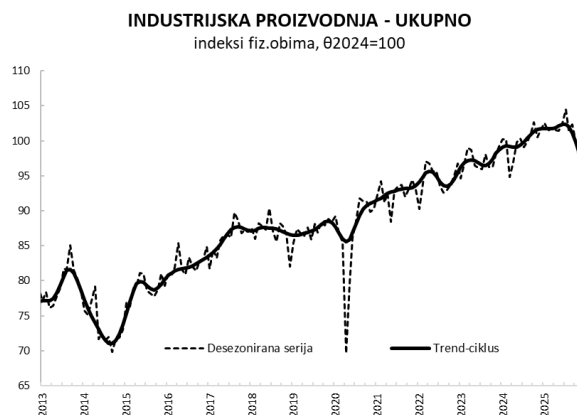
OCENA PRIVREDNE AKTIVNOSTI

Prema fleš proceni Republičkog zavoda za statistiku realni međugodišnji rast bruto domaćeg proizvoda (BDP) Republike Srbije u poslednjem tromesečju 2025. godine je iznosio 2,2%. Na nivou cele prošle godine to odgovara prosečnom realnom rastu od oko 2%. U 2025. ukupna industrijska proizvodnja je uvećana za 0,9%. Usporavanje reflektuje stvarnost u kojoj su globalna ekonomska nesigurnost, geopolitički rizici i slaba evropska konjunktura ograničavali potencijal za snažniji oporavak. Ali za ovakav konačni rezultat presudnu ulogu imala je promena dinamike u završnici godine. Najpre, usporeniji rad, a krajem godine i zaustavljanja proizvodnje pančevačke rafinerije je mehanički „pojeo“ većinu planiranog rasta. S druge strane, je automobilski sektor koji se tokom 2025. izdvojio kao najbitniji generator uvećanja proizvodnje prerađivačkog sektora i vrednosti robnog izvoza. U 2025. vrednost spoljnotrgovinske razmene iznosila je gotovo 75 milijardi evra, što je za 7,7% više u odnosu na prethodnu godinu. Rast izvoza je bio brži na nivou cele godine od rasta uvoza, a ovaj rezultat je dodatno popravljen u poslednjem tromesečju. Budžetski deficit u 2025. godini iznosio je 2,6% BDP-a. Prema evidenciji Evrostata Srbija je uz Bugarsku u decembru 2025. zabeležila najveći međugodišnji realni rast prometa u trgovini na malo u Evropi. Prošla godina je završena sa inflacijom u granicama cilja NBS i na najnižem nivou još od aprila 2021. godine, usled značajnog smanjenja cena hrane koje je zabeleženo od septembra 2025. godine kao rezultat ograničavanja marži u trgovini robom široke potrošnje.

1. Dinamika industrijske proizvodnje

Industrijska proizvodnja je u decembru 2025. godine bila za 5,7% manja u odnosu na isti mesec prošle godine. U decembru je međugodišnji rast registrovan u Rudarstvu (4,4%; doprinos od 0,4pp) i Snabdevanju električnom energijom, gasom, parom i klimatizaciji (0,7%; doprinos od 0,1pp), dok je opala proizvodnja u Prerađivačkoj industriji (-8,3%; doprinos od -6,2pp). Proizvodnja

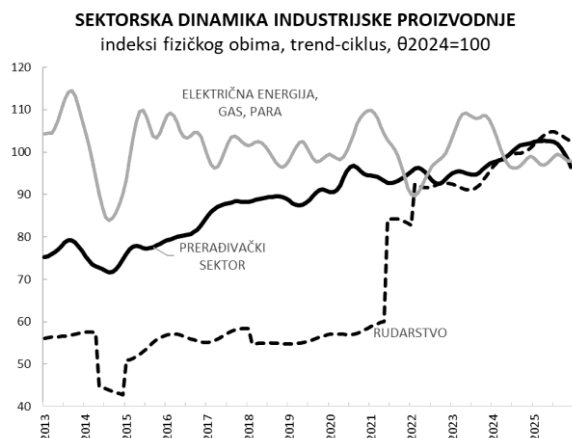
je uvećana u 17 od 29 oblasti koje čine 52,7% ukupne industrijske proizvodnje.

U 2025. ukupna industrijska proizvodnja je uvećana za 0,9% u odnosu na prethodnu godinu. Rast je ostvaren u sektorima Prerađivačka industrija (1,1%; doprinos od 0,8pp) i Rudarstvo (4,7%; doprinos od 0,4pp). U sektoru Snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija ostvaren je pad proizvodnje od 1,8% (negativan doprinos od 0,3pp). U 2025. je u dvanaest od 29 oblasti industrije zabeležen rast fizičkog obima proizvodnje (što je 35,7% ukupne industrijske proizvodnje).

Ukupno posmatrano, prošla godina je završena sa rastom industrijske proizvodnje nižim od planiranog. Usporavanje reflektuje stvarnost u kojoj su globalna ekonomska nesigurnost, geopolitički rizici i slaba evropska konjunktura ograničavali potencijal za snažniji oporavak. Ali za ovakav konačni rezultat presudnu ulogu imala je promena dinamike u završnici godine. Naime, direktni uticaj, najpre, usporenog rada, a krajem godine i zaustavljanja proizvodnje pančevačke rafinerije je mehanički „pojeo“ većinu planiranog rasta. Bez tog incidenta, rezultat bi bio blizu ili, čak, i bolji od plana. Pančevačka rafinerija nije pala samo u decembru. Ona je usled neizvesnosti od mogućeg sankcionisanja slabije radila tokom cele godine. Prošla godina je bila jasno upozorenje kako geopolitika može direktno da potkopa ekonomski rast u kratkom roku. Ključno pitanje za 2026. ostaje da li će normalizacija u naftnoj industriji uz prenete trendove u ostalim bitnim sektorima i oblastima (mislimo, pre svega,

na proizvodnju električne energije, prehrambenu industriju i automobilske kompleks) biti dovoljni za očuvanje međugodišnjeg rasta ukupne proizvodnje.

Posmatrano po sektorima, Rudarstvo je jedino, u svih 12 meseci prošle godine, uspelo da održi proizvodnju iznad prosečnog nivoa iz 2024. U decembru je međugodišnji rast zabeležen u svim oblastima ovog sektora: u Eksploataciji ruda metala, Eksploataciji uglja, Eksploataciji sirove nafte i Ostalom rudarstvu. Uprkos tome, primetno je da je dugoročno stabilan uzlazni trend-ciklus proizvodnje u Rudarstvu, započet sredinom 2023.

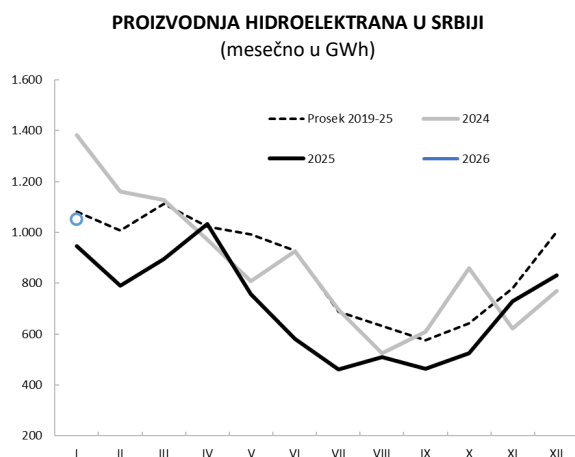
i ovde prekinut u junu prošle godine, od kada proizvodnja usporava.

Snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija (u ukupnoj industrijskoj proizvodnji učestvuje sa 15,3%) je sektor čiji dugoročni trend nakon naglašene opadajuće tendencije, koja je trajala od decembra 2023. godine, konačno od sredine prošle godine pokazuje znake stabilizovanja proizvodnje. Pritom su i vrednosti dugoročnog trenda tokom jula, avgusta i septembra prvi put približile prosečnom nivou proizvodnje iz 2024. Preokret je postignut uvećanom proizvodnjom termoelektrične energije iz javnih elektrana i električne energije iz energije sunca, dok je glavna prepreka oporavku sektora lane bila limitirana proizvodnja hidroelektrične energije.

Iz priložene ilustracije je jasno da je zbog suše proizvodnja hidroelektrana od aprila meseca 2025. bila u međugodišnjem padu, ali i značajno niža od srednjoročnog proseka. Novembar je bio prvi mesec u 2025. u kojem je zabeležen nešto bolji rezultat. Takva situacija se ponovila i u decembru, a nastavila se i u januaru 2026. zbog obilnih kišnih i snežnih padavina, kako u našem regionu, tako i u centralnoj Evropi.

Indeksi industrijske proizvodnje, decembar 2025.

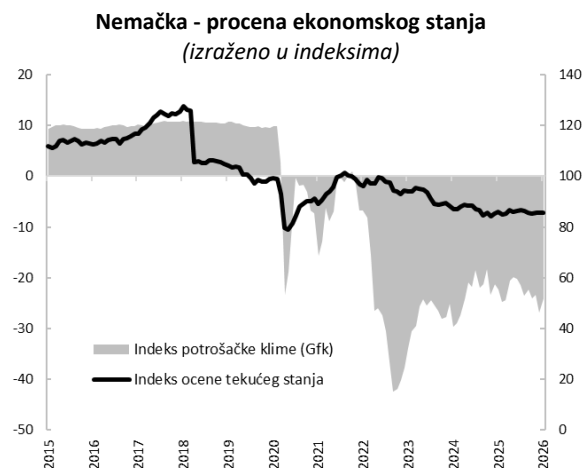
	2024=100			XII 2025	I-XII 2025
	XI	XII	I-XII	XII 2024	I-XII 2024
Prerađivačka industrija, ukupno	99,3	95,0	101,1	91,7	101,1
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	108,0	103,1	98,5	96,8	98,5
Proizvodnja pića	83,1	105,3	99,2	102,6	99,2
Proizvodnja duvanskih proizvoda	99,9	107,5	100,3	101,6	100,3
Proizvodnja tekstila	95,8	85,5	98,7	103,4	98,7
Proizvodnja odevnih predmeta	68,9	71,3	80,0	78,9	80,0
Proizvodnja kože i predmeta od kože	86,6	86,6	89,6	93,4	89,6
Prerada drveta i proizvodi od drveta,... osim nameštaja	97,2	108,9	101,8	118,6	101,8
Proizvodnja papira i proizvoda od papira	99,6	102,4	100,3	105,6	100,3
Štampanje i umnožavanje audio i video zapisa	81,7	135,1	110,2	134,3	110,2
Proizvodnja koksa i derivata nafte	65,0	6,5	89,1	5,7	89,1
Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	92,0	86,8	99,7	82,8	99,7
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i preparata	87,9	85,7	96,9	69,1	96,9
Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	117,8	115,2	116,6	107,5	116,6
Proizvodnja proizvoda od ostalih nemetalnih minerala	100,5	95,5	100,3	101,3	100,3
Proizvodnja osnovnih metala	99,6	95,7	103,3	85,2	103,3
Proizvodnja metalnih proizvoda, osim mašina i uređaja	103,6	107,2	104,6	95,7	104,6
Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	85,7	113,9	99,9	104,9	99,9
Proizvodnja električne opreme	99,6	93,0	99,4	115,1	99,4
Proizvodnja mašina i opreme na drugom mestu nepomenute	94,5	91,3	89,0	97,8	89,0
Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	151,6	156,9	135,3	206,4	135,3
Proizvodnja ostalih saobraćajnih sredstava	92,4	70,7	96,3	91,8	96,3
Proizvodnja nameštaja	103,0	100,3	95,8	88,1	95,8
Ostale prerađivačke delatnosti	114,7	112,4	108,3	96,6	108,3

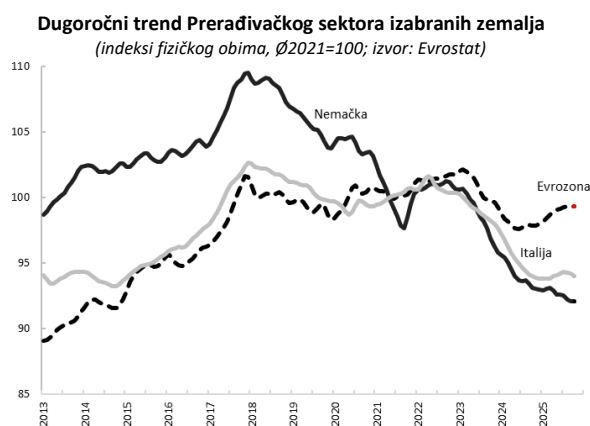
U novembru i decembru 2025. je međugodišnji rast proizvodnje hidroelektrana u Srbiji iznosio visokih 16,9% i 8,1%, respektivno posmatrano, što ipak nije bilo dovoljno da se nadoknadi gubitak proizvodnje iz prethodnih meseci, tako da je na nivou cele prošle godine proizvodnja hidroelektrana međugodišnje redukovana za oko 18,5%. U januaru 2026. proizvodnja je međugodišnje uvećana za 11,1%, a dostignuti nivo proizvodnje se konačno približio dugoročnom proseku.

Još u novembarskom broju MAT-a smo ocenili da su rizici u Prerađivačkom sektoru sve izraženiji, te da će se međugodišnji pad, pre svega, zbog problema u proizvodnji NIS-ove Rafinerije, krajem godine produbiti. Ispostaviće se da je u novembru proizvodnja ovde međugodišnje redukovana za 3,7%, u decembru za 8,3%. Na nivou cele 2025. Prerađivački sektor je međugodišnje posmatrano i dalje u plusu (beleži rast od 1,1%) što nije slučaj u mnogim evropskim zemljama.

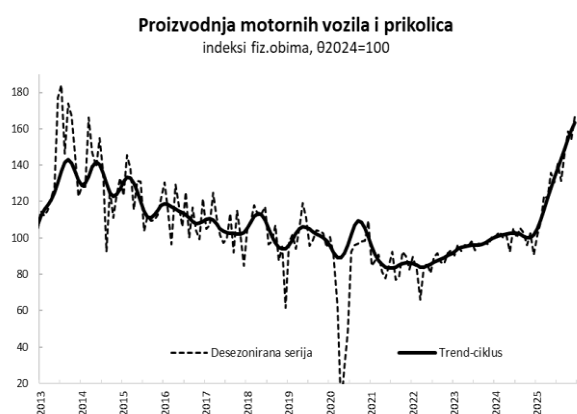
Naime, dinamika industrijske proizvodnje je u svojevrsnoj „hibernaciji“ kod naših bitnih trgovinskih partnera iz evrozone. Tu su vrednosti gotovo svih ekonomskih pokazatelja koji se tiču industrije (PMI, ESI, nove narudžbine...) još uvek, uglavnom, negativni. Na primer, indeks menadžera nabavke u proizvodnji (PMI), ključni pokazatelj zdravlja sektora, u EU u januaru 2026. je iznosio 49,5. U Nemačkoj 49,1, u Italiji 48,1, što je u svakom slučaju, ispod granice od 50 koja razdvaja rast od kontrakcije.

Industrijski sektor evrozone je u strukturnoj, a ne cikličkoj krizi. Međutim, kriza nije ravnomerno raspoređena unutar EU. Nemačka, kao najveća industrijska sila, vuče ceo blok nadole. Pad narudžbi spregnut je sa rastućim troškovima (energija, plate, sirovine) što stvara pritisak na menadžere industrijskih giganta te negativno preliva i na tržište rada. Stopa nezaposlenosti u Nemačkoj trenutno je na 6,6% (nešto preko tri miliona ljudi je nezaposleno), najviše u poslednjih 12 godina, što direktno potkopava kupovnu moć i političku stabilnost. Nemačka strepi da će trenutni pad profita prerasti u trajnu eroziju kapaciteta, jer ako se investicije odlažu i stručnjaci odlaze, oporavak će biti težak čak i kada se ciklus preokrene. Nemačka je najveća ekonomija EU i glavni pokretač evropske industrije. Ako njen sektor osetljiv na cikluse duboko pati, ona za sobom povlači celokupnu evropsku industriju dobavljača, i izvoz i uvoz.

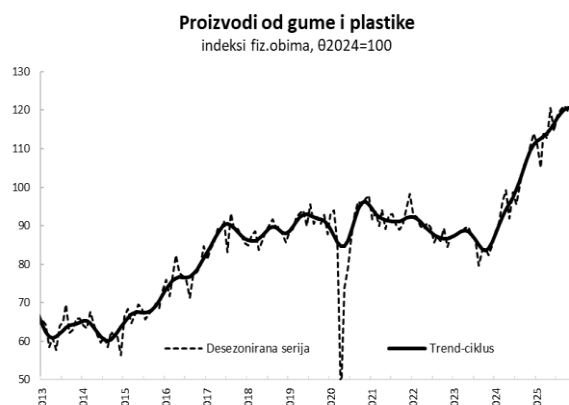

U ovako nepovoljnim eksternim okolnostima u Srbiji je početkom 2025. pokrenuta proizvodnja novog električnog modela automobila u fabrici FCA Srbija d.o.o. Kragujevac - Fiat Grande Pande. To se vidi i iz rezultata oblasti Proizvodnja motornih vozila i prikolica koja od januara 2025. godine beleži solidne i tekuće i međugodišnje stope rasta (prosečni mesečni priraštaji proizvodnje u prvih deset meseci kreću se oko 4%, dok je dostignuti nivo proizvodnje krajem 2025. bio za oko 60% veći od proseka 2024.).

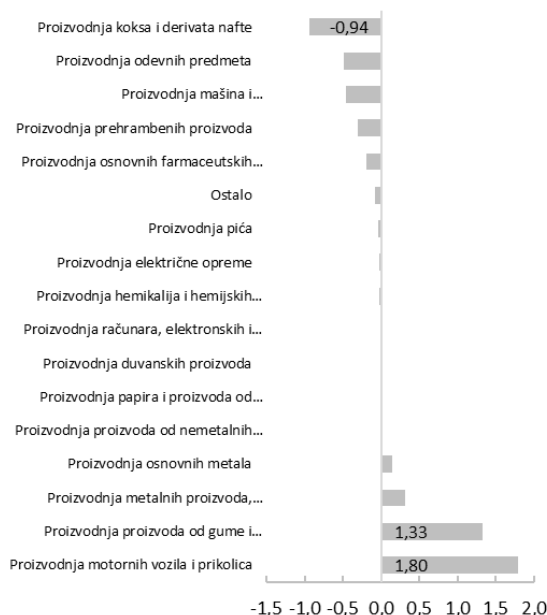
Doprinos oblasti Proizvodnja motornih vozila i prikolica međugodišnjem rastu Prerađivačkog sektora u decembru je iznosio 4pp. Kumulativno posmatrano, od januara do decembra Proizvodnja motornih vozila i prikolica alimentirala je 1,8pp od ukupno 1,1% rasta Prerađivačkog sektora.

Dobar rezultat potekao je i od Proizvodnje proizvoda od gume i plastike, koja je u decembru zabeležila međugodišnji rast od 7,5% (doprinos rastu Prerađivačke industrije iznosio je 0,62pp). U periodu januar-decembar, međugodišnje posmatrano, proizvodnja je ovde uvećana za 16,6% (doprinos od 1,33pp od ukupno 1,1% rasta Prerađivačkog sektora). Primetno usporavanje decembarskog rasta proizvodnje verovatno se takođe može pripisati eksternim geopolitičkim faktorima, jer podsećamo da su američke vlasti sredinom decembra 2025. uvele zabranu uvoza guma proizvedenih u zrenjaninskoj fabrici „Linglong“ koja je u kineskom vlasništvu.

U kojoj će se meri proizvodnja automobila omasoviti i dalje je neizvesno (jer su u međuvremenu pokrenuti i neki novi modeli automobila, kao i različiti tipovi motorizacije), ali se činjenica da se automobilski sektor tokom 2025. godine izdvojio kao ključni generator uvećanja proizvodnje prerađivačkog sektora i vrednosti robnog izvoza, od koga se puno očekuje i ove godine.

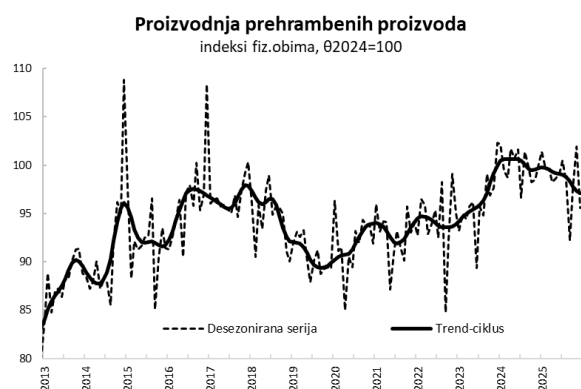
Doprinos pojedinih oblasti međugodišnjem rastu Prerađivačke industrije u 2025. godini od 1,1% (u procentnim poenima)

Prehrambena industrija je apsolutni gigant u srpskoj privredi i jedan od najvažnijih stubova celokupne industrijske proizvodnje. Ona čini skoro petinu (tačno 19,8%) celokupne Prerađivačke industrije. Njeno stanje direktno određuje stanje cele industrije. Pritom je proizvodnja ove oblasti sklona velikim

oscilacijama. Tako je nakon međugodišnjeg pada proizvodnje u oktobru od oko 1,2%, u novembru registrovan rast Prehrambene industrije od 2,1%, čime je prekinuta tromesečna negativna dinamika. U decembru je proizvodnja iznova međugodišnje smanjena za 3,2%, te je na nivou cele 2025. ova oblast zabeležila kontrakciju od oko 1,5%. Dugoročni trend Proizvodnje prehrambenih proizvoda je na silaznoj putanji od sredine 2024. godine, te je trenutni nivo proizvodnje uporediv sa proizvodnjom iz avgusta 2023.

Decembarska kontrakcija prehrambenog sektora izvire iz ozbiljne kontrakcije u grani Prerada i konzervisanje voća i povrća, gde je aktivnost međugodišnje smanjena za gotovo trećinu (31,9%). Signifikantan negativan doprinos potekao je i iz Proizvodnje biljnih i životinjskih ulja i masti (-11,8%), dok su Ostali prehrambeni proizvodi nakon snažnog rasta u novembru (+13,8%) ponovo prešli u negativnu zonu (-3,1%).

U decembru 2025. godine ubedljivo najveći negativni uticaj na Prerađivački sektor dolazio je od oblasti: Proizvodnja koksa i derivata nafte (pad od 94,3%; negativan doprinos od -8,85pp). Slede oblasti: Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i preparata (-2,28pp), Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda (-0,78pp), Proizvodnja osnovnih metala (-0,72pp), Proizvodnja prehrambenih proizvoda (-0,66pp), Proizvodnja odevnih predmeta (-0,45pp), Proizvodnja metalnih proizvoda, osim mašina (-0,33pp).

Ovih sedam oblasti oduzelo je tokom decembra Prerađivačkom sektoru preko 14pp.

Iznova naglašavamo da je Proizvodnja koksa i derivata nafte, izolovano posmatrano, ključna

oblast kojoj možemo pripisati celokupan pad Prerađivačkog sektora u decembru.

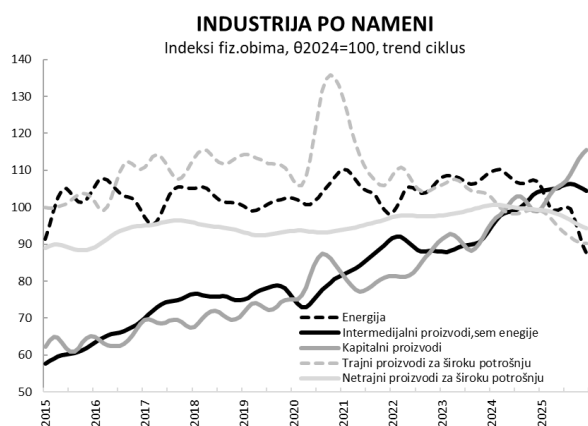

Ali njena aktivnost je nažalost mesecima unazad predmet političkih, a ne ekonomskih konsideracija. Njene performanse generišu geopolitički tokovi koji se menjaju van kontrole Srbije.

Situacija oko Naftne industrije Srbije (NIS) predstavlja najveći kratkoročni rizik za domaću industriju, zbog njene sistemske važnosti. Kako bi se proizvodnja potpuno stabilizovala, bilo bi dobro što pre doći do trajnog rešenja. Do oktobra se činilo da rešenje ne znači nužno i promenu vlasništva u kompaniji, već stvaranje takvog pravnog i vlasničkog okvira NIS-a koji će: omogućiti kompaniji normalan rad, uz istovremeno poštovanje režima međunarodnih sankcija. Međutim, puna primena sankcija protiv ruskog partnera (Gaspromnjeft je većinski vlasnik NIS-a), zajedno sa prekidom snabdevanja preko JANAF-a, onemogućila je ovaj scenario.

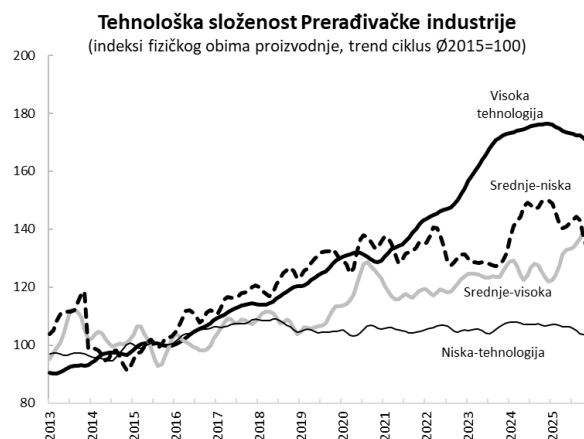
Neizvesnost se prethodnih meseci direktno odražavala na poslovanje Rafinerije nafte u Pančevu, a sledstveno i na ceo Prerađivački sektor tj. ukupnu industriju. Naime, aktivnost u oblasti Proizvodnja koksa i derivata nafte je u periodu maj-septembar 2025. međugodišnje redukovana za otprilike desetak procenata. U oktobru je međugodišnji pad produbljen na -30,3%, u novembru na oko 44%. U decembru je proizvodnja, kako su mediji prethodno najavljivali, svedena na minimum (indeks proizvodnje u odnosu na prosek 2024. iznosio je samo 6,5). Naglašen međugodišnji pad će se nastaviti i u januaru jer je proizvodnja aktivirana tek u drugom delu meseca, a prve količine naftnih derivata su izašle iz Rafinerije 27. januara.

Kriza sa NIS-om direktno potkopava rezultate celokupnog Prerađivačkog sektora i šire industrije. Prenosi se i u ovu godinu, tako da nam ostaje da se nadamo da će se okončati makar do kraja prvog tromesečja, što bi možda moglo da očuva kakve-takve izgleda za industrijski rast ovoj godini. Ohrabruje vest da je pismom o namerama dogovoreno da MOL grupa preuzme 56,15% udela NIS-a i da je potpisala Osnove obavezujućeg sporazuma sa OFAC. Ipak, treba sačekati mart, i trenutak konačne realizacije pomenute transakcije.

Kretanje trenda ukupne industrije, po namenskim grupama, u 2025. međugodišnje posmatrano pokazuje da rast beleži Proizvodnja intermedijarnih proizvoda, osim energije (5,7%) i proizvodnja Kapitalnih proizvoda (7,7%). Ostale namenske kategorije proizvodnje su bile u međugodišnjem padu: proizvodnja Energije (za -9,5%), Trajni proizvodi za široku potrošnju (za -5,6%), odnosno Netrajni proizvodi za široku potrošnju (za -2,9%).

Uprkos tome, priložena ilustracija *svedoči da, tekuće posmatrano, stabilan dugoročni rast postoji samo u proizvodnji Kapitalnih proizvoda.*

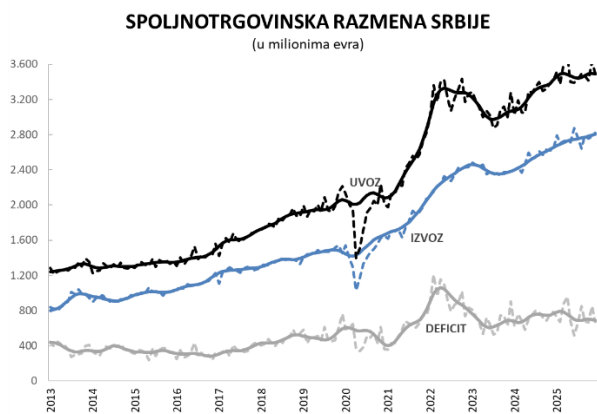

Posmatrano prema tehnološkoj složenosti¹, celokupan pozitivan doprinos rastu Prerađivačkog sektora tokom 2025. godine potekao je od proizvodnje koju svrstavamo u grupu *srednje tehnološke složenosti* (zbirni pozitivan doprinos Srednje-visoke i Srednje-niske grupe iznosi 1,8pp). *Visoko-tehnološka* proizvodnja je redukovana za 2,5% (uz negativan doprinos od 0,2pp), dok je proizvodnja *Nisko-tehnoloških oblasti* međugodišnje opala za 2,1% (negativan doprinos od 0,8pp).

2. Spoljnotrgovinska razmena

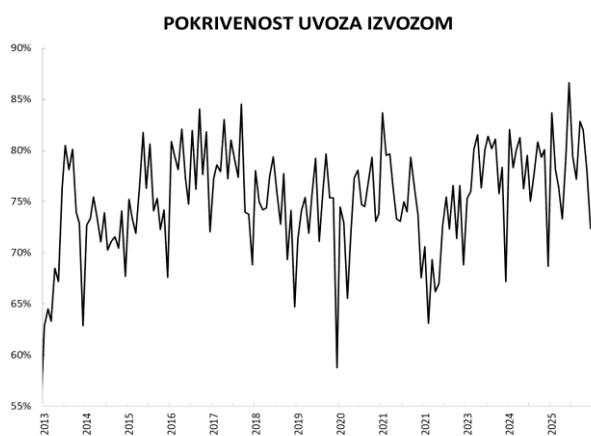
U odnosu na decembar 2024. vrednost robne razmene u decembru 2025. godine uvećana je za 7,9% ili za 472,7 miliona evra. U tom okviru, robni izvoz je iznosio 2.696,6 miliona evra (uvećan za 11,3%), robni uvoz 3.726,2 miliona evra (uvećan je za 5,6%), a deficit u robnoj razmeni 1.029,6 miliona evra (smanjen u odnosu na decembar 2024. za 6,8%, tj. za 74,8 miliona evra).

¹ Obračun autora MAT-a prema metodologiji Evrostata (NACE rev.2, na 2 cifre)

Kumulativno posmatrano, u 2025. vrednost spoljnotrgovinske razmene iznosila je 74.927,4 miliona evra, što je za 7,7% više u odnosu na isti period prethodne godine. Istovremeno, vrednost izvoza iznosila je 33.068 miliona evra (za 8,4% više), vrednost uvoza 41.859,4 miliona evra (za 7,2% više), što je impliciralo robni deficit od 8.791,4 miliona evra (za 250,5 miliona evra tj. za 2,9% više u odnosu na 2024. godinu).

Ukoliko robnu razmenu analiziramo kretanjem trend-ciklusa možemo uočiti da nešto slabiji avgustovski rezultat ipak nije bitnije poremetio uzlazni trend robnog izvoza tokom prošle godine. Rast izvoza je bio brži na nivou cele godine od rasta uvoza, a ovaj rezultat je dodatno popravljen u poslednjem tromesečju s obzirom da su u tom periodu prosečni mesečni priraštaji izvoza iznosili 0,4%, a uvoza 0,2%. U decembru 2025. godine dugoročna mesečna trendna vrednost robnog izvoza Srbije prvi put u istoriji je premašila 2,8 milijardi evra. Robni deficit poslednjih meseci stagnira na mesečnom nivou od približno 700 miliona evra.

U 2025. nešto manje od četiri petine robnog uvoza pokriveno je izvozom (79%). Godinu dana

ranije ova vrednost je iznosila 78,1%. U decembru 2025. godine vrednost ovog koeficijenta je iznosila 72,4% (u istom mesecu prethodne godine 68,7%).

Sektor Prerađivačke industrije, koji od svih sektora Klasifikacije delatnosti ima najveće učešće u ukupnom robnom izvozu (87,6%), ostvario je kumulativni međugodišnji rast izvoza od 8,7% u periodu januar–decembar 2025. U samom decembru 2025. godine međugodišnji rast je dodatno ubrzan na 13%. Sledeći po učešću (6,1%) je bio sektor Rudarstvo, koji beleži kumulativni rast izvoza u 2025. od 22,7%.

Dve oblasti Prerađivačke industrije zabeležile su tokom prošle godine međugodišnji prirast izvoza vredniji od 300 miliona evra. To su:

- Proizvodnja motornih vozila i prikolica (995,7 miliona evra; što je više od dve petine ukupnog prirasta vrednosti izvoza Prerađivačkog sektora tj. 43%). Ova oblast generiše i najveći suficit u razmeni sa inostranstvom od 1.837,4 miliona evra (za 662 miliona evra ili 56,3% više nego u 2024. godini); i
- Proizvodnja proizvoda od gume i plastike (405,5 miliona evra; približno 17,5% ukupnog priraštaja vrednosti izvoza Prerađivačkog sektora). I ovde vrednost izvoza premašuje uvoz za preko milijardu evra (tačnije 1.098,8 miliona, što je za 356,4 miliona evra ili 48,2% bilo više nego tokom 2024. godine).

Još šest oblasti su imale prirast izvoza veći od sto miliona evra. To su: Proizvodnja prehrambenih proizvoda (235,1 milion); Proizvodnja nepomenutih mašina i opreme (173,8 miliona); Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda (172,2 miliona); Proizvodnja osnovnih metala (137,8 miliona); Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda (121,8 miliona); i Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda (110,2 miliona).

Proizvodnja motornih vozila i prikolica sa ukupnom vrednošću izvoza u 2025. od oko 4.057,0 miliona evra učestvuje u ukupnom izvozu sa 12,3%. Ova oblast beleži kumulativni rast izvoza od 32,5% i međugodišnji rast od 103,5% u decembru 2025. što navodi na zaključak o izuzetno povoljnoj tekućoj izvoznoj propulziji ove proizvodnje. Najveći deo izvoza oblasti usmeren je u Nemačku (30,5%), Italiju (14%), i Mađarsku

(9,5%). Grupa Klasifikacije delatnosti sa dominantnim učešćem u izvozu ove oblasti je Proizvodnja električne opreme za motorna vozila (blizu ½ izvoza ove oblasti), i ona beleži kumulativni rast od oko 0,2%.

Najveća izvozna tržišta za kompanije koje posluju u okviru oblasti Proizvodnje proizvoda od gume i plastike su: Nemačka (12,6%) i SAD (9,5%). Grupa Proizvodnja guma za vozila, koja dominira sa učešćem od oko 44% u izvozu ove oblasti, beleži kumulativni rast od 25,4%. Napominjemo da su američke vlasti sredinom decembra 2025. zabranile uvoz guma proizvedenih u fabrici kineske kompanije „Linglong“ u Zrenjaninu, zbog sumnje da su u procesu proizvodnje korišćeni oblici „prisilnog“ rada. Ovo ograničenje može poremetiti dinamiku proizvodnje i izvoza ove oblasti u 2026. godini.

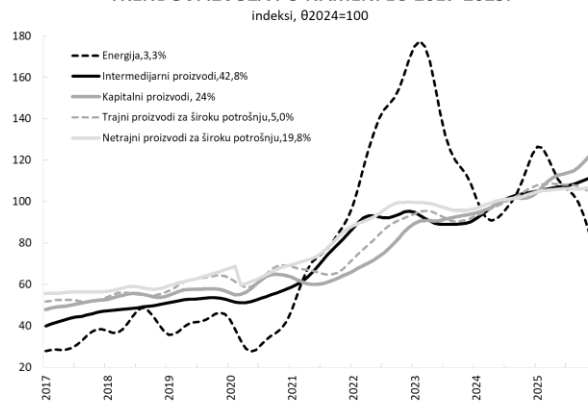
Oblasti Prerađivačke industrije sa najslabijim izvoznim performansama u 2025. bile su:

- Proizvodnja električne opreme (pad izvoza od 166,9 miliona evra, odnosno za 5%);
- Proizvodnja koksa i derivate nafte (pad izvoza od 66,4 miliona evra, odnosno za 14%);
- Proizvodnja odevnih predmeta (pad izvoza od 65,2 miliona evra, odnosno za 8%); i
- Proizvodnja kože i predmeta od kože (pad izvoza od 10,1 milion evra, odnosno za 2%).

Međutim, zanimljivo je da su za razliku od oblasti Proizvodnja električne opreme i Proizvodnja koksa i derivata nafte druge dve oblasti s ove liste neto izvoznice, odnosno njihov izvoz je, uprkos smanjenju u 2025. godini, i dalje veći od uvoza.

Oblasti koje su tokom 2025. imale vrednost uvoza u sektoru Prerađivačke industrije veću od dve milijarde evra su: Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda, Proizvodnja nepomenutih mašina i opreme, Proizvodnja osnovnih metala, Proizvodnja električne opreme, Proizvodnja prehrambenih proizvoda, i Proizvodnja motornih vozila i prikolica. Prve tri oblasti sa ove liste istovremeno generišu i deficit u spoljnotrgovinskoj razmeni.

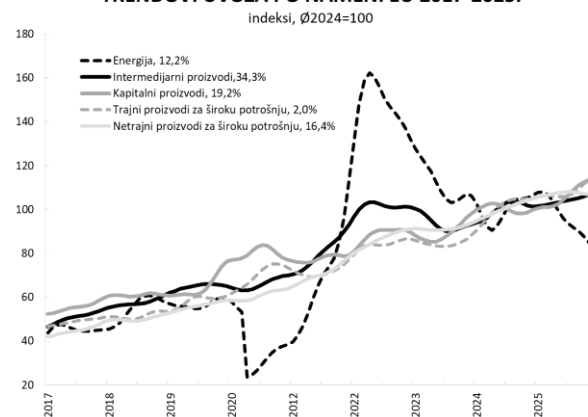
TRENDOVI IZVOZA PO NAMENI EU 2017-2025.

Posmatrano prema namenskim grupama, najveći pozitivan uticaj (doprinos od po 3,6pp i 3,5pp, respektabilno) na kretanje ukupnog izvoza u 2025. godine imali su izvoz Kapitalnih proizvoda (učešće od 25,1%; rast izvoza od 1.109,9 miliona evra) i izvoz Intermedijarnih proizvoda (učešće od 42,8%; rast izvoza od 1.066,8 miliona evra).

S druge strane, najveći uticaj na kretanje ukupnog uvoza u 2025. godini (sa doprinosom od 2,7pp) imao je uvoz Neklasifikovanih proizvoda po nameni EU (učešće od 17%, rast od 17,1%) i uvoz Netrajnih proizvoda za široku potrošnju (učešće 17,1%, rast od 10,0% i doprinos 1,7pp).

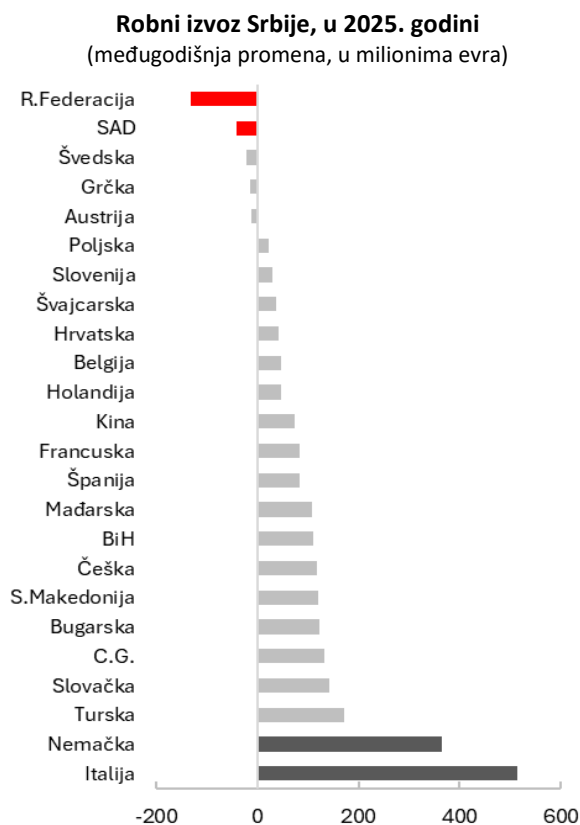
TRENDOVI UVOZA PO NAMENI EU 2017-2025.

Unutar ekonomske namene robnog uvoza, primetno je da je uvoz materijala za reprodukciju tokom cele 2025. godine bio iznad prošlogodišnjeg proseka što može biti nagoveštaj ubrzanja rasta prerađivačkog sektora.

Spoljnotrgovinska robna razmena je najveća sa zemljama sa kojima Srbija ima potpisane sporazume o slobodnoj trgovini. Zemlje članice EU čine 63,8% ukupne razmene u 2025. godini (godinu dana ranije, u isto vreme, 64,3%). Posmatrano pojedinačno po zemljama, Nemačka je po značajnosti robne razmene sa Srbijom na liderskoj poziciji sa udelom od 13,3% (godinu dana ranije 14,1%). Kina je drugoplasirana, ali, sa popravljenim rezultatom u odnosu na 2024.– njen udeo u ukupnoj robnoj razmeni Srbije je uvećan sa 10% na 11,1%, i to tako što njen udeo u robnom izvozu opao sa 5,9% na 5,6%, dok je u robnom uvozu uvećan sa 13,1% na 15,4%.

Istovremeno, sa udelom od 15,5%, Nemačka je ubedljivo najznačajnije tržište za Srbiju, dok su ključni proizvodi koje Srbija izvozi u Nemačku od početka godine bili: rotacione električne mašine (686 milion evra) i oprema za distribuciju električne energije (596 miliona evra). Drugoplasirana destinacija po rastu izvoza je Italija, u koju smo najviše izvozili: putničke automobile (547 miliona evra) i obuću (123 miliona evra).

Solidna izvozna propulzija postoji i ka turskom tržištu. Turska je trenutno na petoj poziciji po obimu razmene iza: Nemačke, Kine, Italije i Mađarske.

3. Platni bilans Republike Srbije

Deficit tekućeg računa u periodu januar–novembar 2025. godine iznosio je 3.480,1 miliona evra što je za 403,6 miliona evra ili za 13,1% više u odnosu na isti period prethodne godine, kada je zabeležen deficit u iznosu od 3.076,4 miliona evra. Na veći deficit tekućeg računa najviše su uticali manji suficit po osnovu međunarodne trgovine uslugama (za 511,5 miliona evra ili za 21,0% manje), kao i manji suficit sekundarnog dohotka (za 155,8 miliona evra ili za 3,2% manje).

Račun robe i usluga

U periodu januar–novembar 2025. godine, zabeležen je **deficit spoljnotrgovinske robne razmene** u iznosu od 5.706,1 mil. evra (za 150,9 mil. evra ili za 2,6% manje), pri čemu je izvoz robe zabeležio višu stopu rasta u odnosu na uvoz robe (8,4% u odnosu na 6,5%). **Suficit po osnovu međunarodne trgovine uslugama** iznosio je 1.922,6 mil. evra (za 511,5 mil. evra ili za 21,0% manje). Na pozitivan saldo po osnovu trgovine uslugama najviše je uticao porast izvoza usluga telekomunikacija, kompjuterskih i informacijskih usluga (za 368,7 mil. evra ili za 9,9% više). Značajno smanjenje suficita u trgovini uslugama u periodu januar–novembar 2025. godine rezultat je, pre svega, većeg neto odliva po osnovu usluga turizma (Odlivi po osnovu turizma nadmašili su odgovarajuće prilive za 1.720,5 mil. evra, što je za 769,4 mil. evra ili za 80,9% više.).

Račun primarnog dohotka

Deficit primarnog dohotka (primarni dohodak obuhvata naknade zaposlenima i dohodak od investicija (direktnih, portfolio i ostalih investicija), kao i dohodak od deviznih rezervi) u periodu januar–novembar 2025. godine iznosio je 4.431,7 mil. evra (za 112,7 mil. evra ili za 2,5% manje). Negativan saldo primarnog dohotka je, pre svega, rezultat rezultata neto odliva (neto odliv predstavlja razliku između rashoda (odliva) i prihoda (priliva)) dohotka od direktnih investicija koji je iznosio je 3.767,0 mil. evra (za 26,6 mil. evra ili za 0,7% manje), od čega se 1.878,7 mil. evra (za 28,9 mil. evra ili za 1,6% više) odnosi na neto odliv po osnovu dividendi, 1.564,9 mil. evra (za 16,7 mil. evra ili za 1,1% manje) na neto odliv po osnovu reinvestirane dobiti, a 323,4 mil. evra (za 38,8 mil. evra ili za 10,7% manje) na neto odliv po osnovu kamata.

Čisti rashodi (odlivi) po osnovu dohotka od direktnih investicija iznosili su 3.995,8 mil. evra (za 20,2 mil. evra ili za 0,5% manje), od čega se 2.030,8 mil. evra (za 7,1 mil. evra ili za 0,4% više) odnosi na odlive po osnovu dividendi, 1.631,4 mil. evra (za 9,0 mil. evra ili za 0,6% više) na odlive po osnovu reinvestirane dobiti (rashodi po osnovu reinvestirane dobiti se tretiraju kao odlivi zato što ona uvek stoji na raspolaganju vlasniku i može u svakom trenutku da se iznese iz zemlje), dok se 333,6 mil. evra (za 36,3 mil. evra ili za 9,8% manje) odnosi na odlive po osnovu kamata.

Neto odliv kamata po osnovu portfolio investicija u periodu januar–novembar 2025. godine iznosio je 356,6 mil. evra (za 44,6 mil. evra ili za 14,3% više), dok je neto odliv kamata po osnovu ostalih investicija iznosio 762,7 mil. evra (za 5,9 mil. evra ili za 0,8% manje). U istom periodu, neto priliv dohotka po osnovu deviznih rezervi iznosio je 459,7 mil. evra (za 35,9 mil. evra ili za 7,2% manje).

Račun sekundarnog dohotka

Suficit na računu sekundarnog dohotka iznosio je 4.735,1 mil. evra (za 155,8 mil. evra ili za 3,2% manje). Na pozitivan saldo računa sekundarnog dohotka najviše su uticali prilivi privatnog sektora: *neto priliv doznaka radnika iz inostranstva* u iznosu od 3.316,7 mil. evra (za 22,2 mil. evra ili za 0,7% više), neto priliv po osnovu ostalih ličnih transfera (od kojih su najvažnije penzije iz inostranstva) u iznosu od 733,8 mil. evra

(za 83,8 mil. evra ili za 10,2% manje), kao i neto priliv po osnovu ostalih tekućih transfera (od kojih su najvažnije naplate po osnovu trgovinske razmene sa Kosovom i Metohijom) u iznosu od 746,2 mil. evra (za 185,6 mil. evra ili za 33,1% više).

Platni bilans Republike Srbije januar-novembar 2024-2025. (u milionima EUR)

	2024	2025	Indeks
Tekući račun	-3.076,4	-3.480,1	113,1
Prihodi	47.891,5	50.961,9	106,4
Rashodi	50.967,9	54.442,0	106,8
Roba i usluge	-3.422,9	-3.783,5	110,5
Izvoz	40.417,3	43.354,2	107,3
Uvoz	43.840,3	47.137,7	107,5
Primarni dohodak	-4.544,4	-4.431,7	97,5
Sekundarni dohodak	4.890,9	4.735,1	96,8
Prihodi	6.206,9	6.480,3	104,4
<i>Od čega: Doznake radnika</i>	3.516,9	3.790,3	107,8
Rashodi	1.316,0	1.745,2	132,6
Kapitalni račun	125,0	152,6	122,1
Neto pozajmljivanje(+)/neto zaduživanje (-) (Saldo tekućeg računa i računa)	-2.951,5	-3.327,5	112,7
Finansijski račun, neto	-2.514,8	-3.684,4	146,5
Direktne investicije	-4.094,7	-1.943,7	47,5
Direktne investicije u Srbiju (obaveze)	4.621,3	2.980,5	64,5
Vlasnički kapital	3.514,6	2.079,2	59,2
Dužnički instrumenti	1.106,7	901,3	81,4
Portfolio investicije	-715,9	872,8	-
Neto povećanje finansijske aktive	877,4	347,1	39,6
Neto povećanje finansijskih obaveza	1.593,3	-525,7	-
Vlasničke hartije od vrednosti i hartije od vrednosti investicionih fondova	-1,2	3,7	-
Dužničke hartije od vrednosti	1.594,5	-529,4	-
u tome: Država	728,5	-530,6	-
Finansijski derivati - neto	-15,7	-22,4	142,5
Ostale investicije - neto	-20,4	-1.397,8	*
Gotov novac i depoziti - neto	910,4	-261,9	-
Kredit - neto	-1.076,3	-1.567,5	145,6
Neto povećanje finansijske aktive (naši plasmani)	18,8	-63,7	-
Neto povećanje finansijskih obaveza (korišćenje)	1.095,0	1.503,8	137,3
Trgovinski krediti i avansi	200,4	464,0	231,6
Devizne rezerve – promena stanja	2.332,0	-1.193,2	-
Neto greške i propusti	436,6	-356,9	-

Izvor: NBS

Napomena: NAPOMENA: Platni bilans Republike Srbije je usklađen sa smernicama sadržanim u Priručniku za izradu platnog bilansa br. 6 MMF-a (BPM6);

Finansijski račun

Neto priliv po osnovu finansijskih transakcija iznosio je 3.684,4 mil. evra (za 1.169,6 mil. evra ili za 46,5% više u odnosu na period januar–novembar 2024. godine kada je zabeležen neto priliv u iznosu od 2.514,8 mil. evra). Ovaj priliv uglavnom potiče od stranih direktnih investicija, neto zaduženja preduzeća i poslovnih banaka po osnovu finansijskih kredita, smanjenja deviznih rezervi, kao i od neto priliva po osnovu gotovog novca i depozita.

Strane direktne investicije

Neto priliv stranih direktnih investicija (SDI), koji predstavlja razliku između priliva po osnovu SDI nerezidenata u Srbiju i odliva po osnovu SDI rezidenata u inostranstvo, u periodu januar–novembar 2025. godine iznosio je 1.943,7 mil. evra (za 2.151,0 mil. evra ili za 52,5% manje).

Priliv po osnovu SDI nerezidenata u Srbiju u periodu januar–novembar 2025. godine iznosio je 2.980,5 mil. evra (za 1.640,7 mil. evra ili za 35,5% manje). Takođe, u istom periodu zabeležen je *odliv po osnovu SDI rezidenata u inostranstvo* u iznosu od 1.036,8 mil. evra (za 510,2 mil. evra ili za 96,9% više).

U strukturi ukupnog priliva po osnovu SDI nerezidenata u Srbiju koji je iznosio 2.980,5 mil. evra, udeo vlasničkih ulaganja, uključujući i reinvestiranu dobit, smanjen je sa 76,1% na 69,8%, dok je udeo međukompanijskog zaduživanja povećan sa 23,9% na 30,2%. Veće učešće vlasničkih ulaganja u odnosu na međukompanijsko zaduživanje smatra se povoljnim jer kamate koje se plaćaju na međukompanijske kredite predstavljaju trošak i ne podležu oporezivanju, za razliku od dividendi ostvarenih po osnovu vlasničkih ulaganja koje predstavljaju dobit i podležu oporezivanju. Takođe, treba imati u vidu da, za razliku od međukompanijskih kredita, vlasnička ulaganja u pasivi ne ulaze u bruto dug zemlje.

Portfolio investicije

Neto odliv portfolio investicija (Portfolio investicije (PI) obuhvataju ulaganja u vlasničke i dužničke hartije od vrednosti – HoV.) u periodu januar–novembar 2025. godine iznosio je 872,8 mil. evra (u periodu januar–novembar 2024. godine zabeležen je neto priliv u iznosu od 715,9 mil. evra). Ovaj odliv je, pre svega, rezultat neto razduženja države po osnovu dugoročnih dužničkih hartija od vrednosti (HoV) koje je u periodu januar–novembar 2025. godine iznosilo 530,6 mil. evra, odliva po osnovu investicija rezidenata u vlasničke HoV i HoV investicionih fondova, kao i odliva po osnovu investicija rezidenata u inostrane kratkoročne dužničke HoV.

Ostale investicije

Neto priliv po osnovu ostalih investicija (ostale investicije obuhvataju gotov novac i depozite, finansijske kredite i trgovinske kredite) iznosio je 1.397,8 mil. evra (za 1.377,4 mil. evra više u odnosu na period januar–novembar 2024. godine). U okviru ostalih investicija, zabeležen je neto priliv po osnovu gotovog novca i depozita u iznosu od 261,9 mil. evra (u periodu januar–novembar 2024. godine po istom osnovu zabeležen je neto odliv u iznosu od 910,4 mil. evra). Takođe, u periodu januar–novembar 2025. godine zabeleženo je povećanje neto kreditnih obaveza (neto povećanje finansijskih obaveza) preduzeća (u iznosu od 1.544,3 mil. evra) i poslovnih banaka (u iznosu od 326,7 mil. evra), dok je kod sektora države zabeleženo neto razduženje u iznosu od 367,2 mil. evra. U istom periodu, neto potraživanja preduzeća po osnovu trgovinskih kredita i avansa (potraživanja po osnovu nenaplaćenog izvoza i plaćenih avansa umanjena za obaveze po osnovu neplaćenog uvoza i primljenih avansa) povećana su za 464,0 mil. evra (u periodu januar–novembar prethodne godine po istom osnovu je zabeleženo povećanje u iznosu od 200,4 mil. evra).

Devizne rezerve

Zabeleženo je **smanjenje deviznih rezervi** (platnobilansne promene deviznih rezervi ne uključuju međuvalutne promene i promene vrednosti cene zlata i HoV) u iznosu od 1.193,2 mil. evra (u periodu januar–novembar 2024. godine zabeleženo je povećanje u iznosu od 2.332,0 mil. evra). Ovo smanjenje je, pre svega, rezultat neto razduženja države na ime deviznih kredita. Od početka godine NBS je neto kupila 145,0 miliona evra radi održavanja relativne stabilnosti kursa dinara prema evru

Najvažnije promene u novembru 2025. godine u odnosu na isti mesec prethodne godine

Tekući račun

U novembru 2025. godine zabeležen je **deficit tekućeg računa** u iznosu od 555,6 mil. evra (za 342,4 mil. evra ili za 160,6% više u odnosu na isti mesec prethodne godine). Veći deficit tekućeg računa rezultat je, pre svega, većeg deficita spoljnotrgovinske robne razmene koji je iznosio 615,7 mil. evra (za 125,6 mil. evra ili za 25,6%

više), većeg neto odliva dohotka po osnovu dividendi koji je iznosio 298,4 mil. evra (za 111,3 mil. evra ili za 59,5% više), kao i manjeg suficita po osnovu međunarodne trgovine uslugama koji je iznosio 211,1 mil. evra (za 74,7 mil. evra ili za 26,1% manje)

Finansijski račun

Priliv po osnovu SDI nerezidenata u Srbiju u novembru 2025. godine iznosio je 153,5 mil. evra (za 324,9 mil. evra ili za 67,9% manje). U okviru ostalih investicija, u novembru 2025. godine zabeležen je neto priliv po osnovu gotovog novca i depozita u iznosu od 107,4 mil. evra (u istom mesecu prethodne godine zabeleženo je neto odliv u iznosu od 115,5 mil. evra). U istom periodu, zabeleženo je povećanje neto kreditnih obaveza (neto povećanje finansijskih obaveza) poslovnih banaka (u iznosu od 114,3 mil. evra) i preduzeća (u iznosu od 43,6 mil. evra), dok je kod sektora države zabeleženo neto razduženje u iznosu od 87,8 mil. evra.

Takođe, zabeleženo je smanjenje deviznih rezervi u iznosu od 254,8 mil. evra (u istom mesecu prethodne godine zabeleženo je povećanje u iznosu od 172,6 mil. evra). Smanjenje deviznih rezervi u novembru rezultat je, pre svega, odliva po osnovu neto razduženja države na ime deviznih kredita i plaćanja drugih deviznih obaveza, kao i odliva po osnovu intervencija NBS na domaćem deviznom tržištu prodajom deviza u iznosu od 165,0 miliona evra.

4. Budžet Republike Srbije

U budžetu Republike Srbije je u 2025. godini zabeležen deficit od 271 449,5 mil. RSD, što je za 59 426,0 mil. RSD lošiji rezultat u odnosu na prethodnu godinu. Učešće deficita u bruto domaćem proizvodu u 2025. godini iznosio je 2,6%.

Ukupno ostvarena primanja budžeta u 2025. godini iznosila su 2 278 376,2 mil. RSD, što je za 136 786,2 mil. RSD više u odnosu na ostvarena primanja u 2024. godini. Iskazano u stopama realnog rasta, primanja budžeta veća su za 2,5% u odnosu na prethodnu godinu. Ovakvom kretanju primanja budžeta doprinelo je kretanje skoro svih kategorija budžetskih primanja, imajući u vidu da

su jedino primanja po osnovu donacija i poreza na dobit pravnih lica zabeležile negativnu stopu rasta od -35,6 i -3,6%. Realnom rastu budžetskih primanja najznačajnije je doprinelo kretanje primanja po osnovu neporeskih prihoda, poreza na dodatu vrednost, poreza na dohodak građana i akciza, sa ostvarenim stopama rasta od 18,0%, 1,0%, 5,2% i 1,6%, respektivno. U odnosu na primanja planirana Zakonom o budžetu, realizovano je 97,1% ukupnih primanja, pri čemu su ostvareni poreski prihodi odstupili naniže za 1,2%, neporeski prihodi 6,4% i donacije 65,9%.

Ukupno realizovani izdaci budžeta u 2025. godini iznosili su 2 549 825,7 mil. RSD, što je za

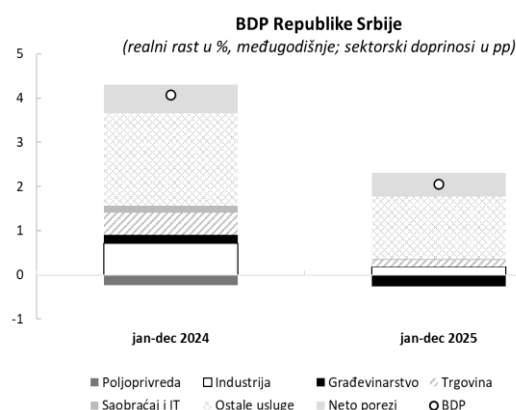
196 212,2 mil. RSD više u odnosu na prethodnu godinu. Realno, u poređenju sa 2024. godinom, izdaci budžeta veći su 4,4%. Realnom rastu izdataka budžeta najviše je doprinelo kretanje rashoda za zaposlene, rashoda za kupovinu roba i usluga i transferi organizacijama obaveznog socijalnog osiguranja koji su ostvarili realni rast od 19,8%, 12,5% i 6,4%, respektivno. Sa druge strane, realni pad izdataka po osnovu transfera ostalim nivoima vlasti, ostalih tekućih rashoda i kapitalnih rashoda (-31,0%, -19,3% i -1,6%, respektivno) ublažilo je realni rast budžetskih izdataka. U odnosu na izdatke planirane Zakonom o budžetu, izvršenje izdataka budžeta manje je za 4,1%. Iznose planirane Zakonom o budžetu premašili su izdaci po osnovu budžetskih kredita koji su za 32,8% viši u odnosu na planirani iznos. Izvršenje izdataka po osnovu aktiviranih garancija blago odstupa u odnosu na planirani nivo (-0,8%), dok tekući rashodi i kapitalni rashodi imaju značajnije odstupanje u odnosu na nivo planiran budžetom (-4,3% i -5,1%, respektivno).

Budžet Republike Srbije je u decembru 2025. godine zabeležio deficit od 191 821,4 mil. RSD, što je za 50 739,0 mil. RSD lošiji rezultat u odnosu na isti mesec prethodne godine. Ukupna primanja budžeta su, u poređenju sa istim mesecom 2024. godine, realno veća za 2,8%. Takvom kretanju najznačajnije je doprinelo je kretanje primanja po osnovu poreza na dobit pravnih lica i poreza na dodatu vrednost, koja su realno veća za 26,5% i 8,0%, respektivno. Realni pad u odnosu na decembar 2025. godine zabeležen je kod primanja po osnovu donacija (-51,5%) i neporeskih prihoda (-16,9%). Izdaci budžeta realno su viši za 14,7% i takvom kretanju najviše

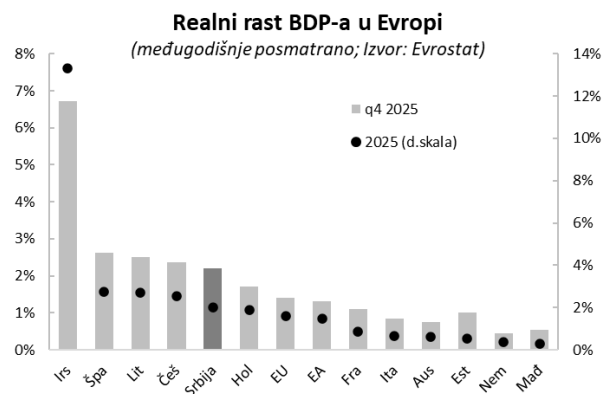
je doprinelo kretanje kapitalnih rashoda, rashoda po osnovu otplate kamate i rashoda za zaposlene, sa ostvarenim stopama rasta od 15,9%, 96,0% i 24,3%, respektivno. Ublažavanju realnog rasta izdataka budžeta doprinelo je kretanje ostalih tekućih rashoda, izdataka po osnovu socijalne zaštite iz budžeta i aktiviranih garancija, kod kojih su zabeležene negativne stope rasta od -77,9%, -48,0% i -11,1%, respektivno.

5. Procena rasta BDP-a četvtrom tromesečju 2025. godine

Prema fleš proceni Republičkog zavoda za statistiku realni međugodišnji rast bruto domaćeg proizvoda (BDP) Republike Srbije u poslednjem tromesečju 2025. godine je iznosio 2,2%. Na nivou cele prošle godine to odgovara prosečnom realnom rastu od oko 2%.

Prema do sada raspoloživim visokofrekventnim indikatorima, procenjujemo da je sa proizvodne strane ključni izvor rasta u 2025. godine bio sektor ostalih usluga i neto porezi. Industrija je doprinela rastu BDP-a sa nepunih 0,2pp (lane +0,7pp). S druge strane, najveći negativan doprinos potekao je od sektora građevinarstva -0,3pp (lane +0,2pp). U odnosu na 2024. godinu zabeležen je umereni rast dodate vrednosti u sektoru trgovine (0,15pp), i u sektoru saobraćaja i IT-a (0,03pp).

Prema preliminarnoj proceni Evrostatu privreda EU i evrozona u poslednjem kvartalu je međugodišnje realno uvećana za 1,3%, odnosno 1,4%, respektivno posmatrano. Prema proceni godišnje rasta za prošlu godinu, zasnovanoj na kvartalnim podacima prilagođenim za sezonske i kalendarske efekte, BDP EU je uvećan za 1,6%, a evrozona za 1,5%.

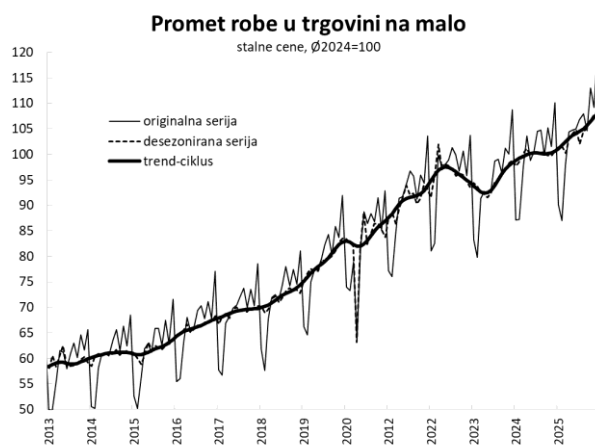
Među državama članicama EU, za koje postoje raspoloživi podaci, međugodišnji rast u poslednjem tromesečju je bio najveći u Irskoj (6,7%), a najniži u Finskoj, koja beleži stagnaciju. Nemačka i Italija su ostvarile rast od 0,4% i 0,8%, respektivno posmatrano.

6. Promet robe u trgovini na malo

Vrednost prometa robe u trgovini na malo u decembru 2025. bila je za 9,7% nominalno veća nego u istom mesecu prethodne godine; u stalnim cenama promet je uvećan za 8,5%. U 2025. godine međugodišnji nominalni rast iznosio je 6,8%, dok je u stalnim cenama promet uvećan za 4,2%. Pozitivne međugodišnje promene traju kontinuirano od oktobra 2023. godine, odnosno 27. mesec zaredom.

Redukcija inflacije od septembra 2025. naročito se pozitivno odrazila na međugodišnji rast realnog prometa. Takav zaključan se nameće i kada se dinamika trgovinskog prometa tekuće prati putem realnih desezoniranih podataka i trend-ciklusa. Mesečni priraštaji trenda realne potrošnje od kraja 2024. godine do aprila meseca su se kretali oko 0,6%. Od jula do septembra prirast je usporio na oko 0,4%, da bi se tokom poslednja tri meseca 2025. uvećao na oko 0,7%.

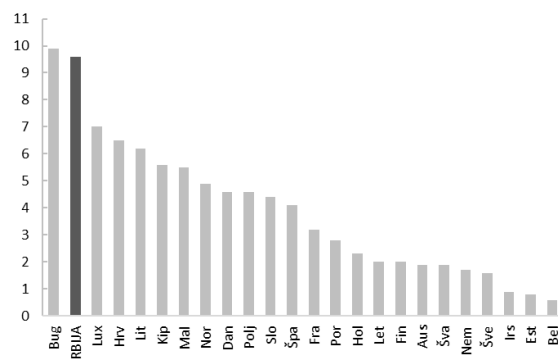
Ključni faktori koji podržavaju rast prometa u maloprodaji su i dalje nastavak povoljnih trendova na tržištu rada kroz rast zaposlenosti i rast raspoloživog dohotka stanovništva. U 2026. očekujemo nastavak ovakvih tendencija, ali uz postepeno slabljenje dinamike u odnosu na poslednje tromesečje prošle godine. Usporeniji rast realnih zarada i nešto strožiji kreditni uslovi verovatno će rezultovati u nešto umerenijoj dinamici realnog međugodišnjeg rasta realnog prometa u trgovini na malo, u odnosu na ovaj period. Međutim, uz zadržavanje relativno visokog potrošačkog optimizma, visoku stopu zaposlenosti, očekivano i povoljnija turistička kretanja, trgovina na malo i veliko biće stabilan oslonac domaće tražnje, a verovatno, i najizdašniji izvor rasta BDP-a u ovoj godini.

Kada se promet u trgovini na malo u Srbiji posmatra po osnovnim agregatima Klasifikacije delatnosti, u decembru 2025. u odnosu na isti mesec 2024. godine, realni rast zabeležen je u sve tri grupe: Trgovini na malo hranom, pićima i duvanom (8,0%), Trgovini na malo neprehrambenim proizvodima (10,7%), te Trgovini na malo motornim gorivima (4,4%).

Pozitivan međugodišnji rezultat u svim osnovnim agregatima Klasifikacije delatnost je zabeležen i u 2025. godini, kumulativno posmatrano – i to u: Trgovini na malo hranom, pićima i duvanom (2,9%), Trgovini na malo neprehrambenim proizvodima (6,4%), i Trgovini na malo motornim gorivima (2,8%).

Realni promet u trgovini na malo, decembar 2025.
međugodišnje (kalendarski prilagođ. prodaci, Evrostat)

Prema evidenciji Evrostatu Srbija je uz Bugarsku u decembru zabeležila najveći međugodišnji realni rast prometa u trgovini na malo u Evropi.

7. Dinamika zarada

Prosečna zarada (bruto) obračunata za novembar 2025. godine iznosila je 154.772 dinara, dok je prosečna zarada bez poreza i doprinosa (neto) iznosila 111.987 dinara.

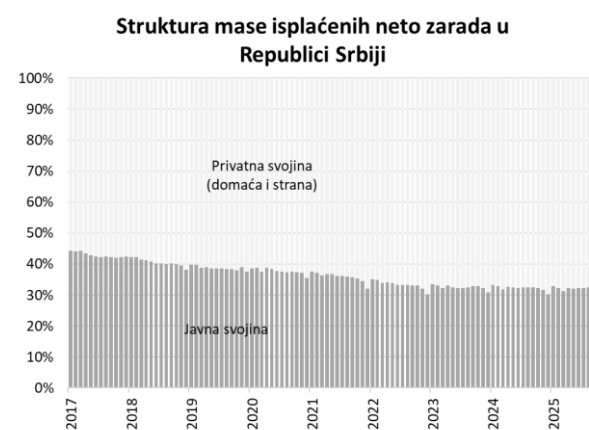

U poređenju sa istim mesecom prethodne godine, prosečna neto zarada u novembru 2025. godine nominalno je uvećana za 11,2%, a realno za 8,2%. U prvih jedanaest meseci 2025. međugodišnji rast neto zarade iznosio je 11,2% nominalno, odnosno 6,9% realno.

Visok nominalni rast zarada potiče od primanja zaposlenih van javnog sektora. Kako broj zaposlenih u privatnom sektoru raste, njegova dominacija je sve izraženija i u masi isplaćenih neto zarada, što je za ekonomiju, a posebno fiskalnu stabilnost, povoljno i podsticajno.

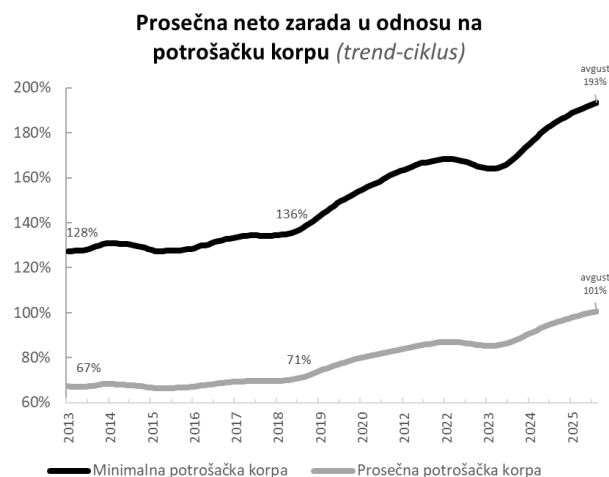

Medijalna neto zarada za oktobar 2025. godine iznosila je 86.702 dinara, što znači da je 50% zaposlenih ostvarilo zaradu do navedenog iznosa.

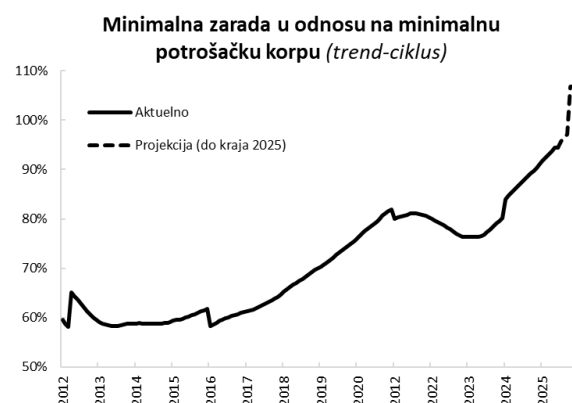

U skladu sa navedenom dinamikom kretanja prosečne zarade i nižom međugodišnjom inflacijom dodatno je popravljen pokazatelj pokrivenosti prosečne i minimalne potrošačke korpe prosečnom zaradom, o čemu svedoči priložena ilustracija. U prethodnih nekoliko brojeva MAT-a ponavljali smo da je: „u decembru 2024. prvi put u istoriji Srbije vrednost prosečne neto zarade premašila vrednost prosečne potrošačke korpe. Prosečna neto zarada u decembru je iznosila 108.312 dinara, a prosečna potrošačka korpa 105.765 dinara“. Puna pokrivenost prosečne potrošačke korpe prosečnom zaradom je izostala u avgustu 2025. godine² budući da je prosečna potrošačka korpa vredela 109.449 dinara, a prosečna mesečna neto zarada po zaposlenom 105.590 dinara.

² Izveštaj „Potrošačka korpa“ u kome je dat obračun vrednosti Minimalne i Prosečne potrošačke korpe publikuje Ministarstvo unutrašnje i spoljne trgovine

Ali to će u svakom slučaju biti ispravljeno od septembra, kada je međugodišnji rast inflacije naglo korigovan naniže. Sledstveno, prikazana linija trend-ciklusa je kod oba indikatora na najvišoj vrednosti, od kada se na ovaj način mere.

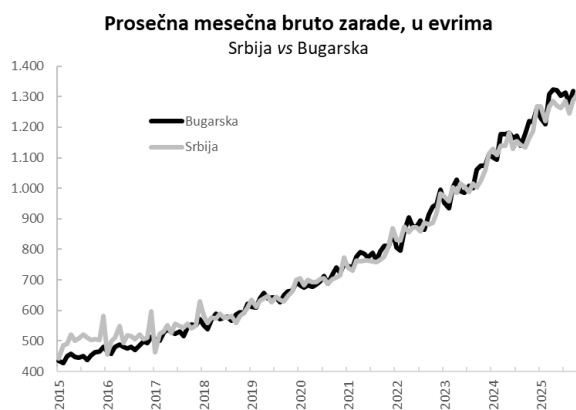

Prema raspoloživim statističkim podacima možemo reći da je tokom prethodnih godinu ipo dana postignuta još brža pokrivenost minimalne potrošačke korpe minimalnom prosečnom zaradom. U avgustu 2025. minimalna potrošačka korpa je vredela 56.868 dinara, a minimalna mesečna neto zarada po zaposlenom 51.744 dinara. Manji iznos minimalne mesečne neto zarade nego u prethodnim mesecima potiče iz manje radnih dana u avgustu, ali će se u svakom slučaju minimalna zarada zadržavati ispod vrednosti minimalne potrošačke korpe sve do oktobra, kada će uslediti isplata novog, većeg, minimalca (za period oktobar-decembar iznosiće 337 dinara po radnom času, tj. za 9,4% više nego

na osnovu podataka RZS-a. Nije nam poznato zašto Ministarstvo nakon avgusta 2025. nije ažuriralo pomenutu bazu Izveštaja?

do sada). Nema sumnje da će zato oktobar i biti istorijska prekretnica u smislu uravnoteženja i ove dve vrednosti (procena je da bi u oktobru minimalna zarada mogla da premaši vrednost minimalne potrošačke korpe za oko 6-7%; ili više, ukoliko mere za kratkoročno ograničavanje marži u trgovinama daju željeni efekat na cene).

Povrh toga, napominjemo da bi produženje tendencije kretanja prosečne neto zarade iz prethodne dve godine odgovaralo nivou prosečne zarada od oko hiljadu evra krajem 2025. Prethodno postavljen cilj od 900 evra je kao što smo već naveli dostignut, s obzirom na činjenicu da je u decembru 2024. prosečna neto zarada iznosila 926 evra³.

Dugoročni trend kretanja zarada u Srbiji je uporediv sa susednom Bugarskom, koja je od 2007. članica EU. Prosečne bruto zarade u Srbiji od 2017. rastu istim tempom kao zarade u Bugarskoj. Pri tome je i njihov nivo podudaran. Srbija želi da bude članica EU, ali evroskeptici bi na osnovu ovoga s pravom mogli reći da nam

³ Pokazalo se da smo bili u pravu kada smo u MAT-u broj 300 iz januara 2020. godine tvrdili da je dostizanje prosečne neto zarade od 900 evra do 2025. realno i moguće, bez narušavanja makroekonomske stabilnosti!

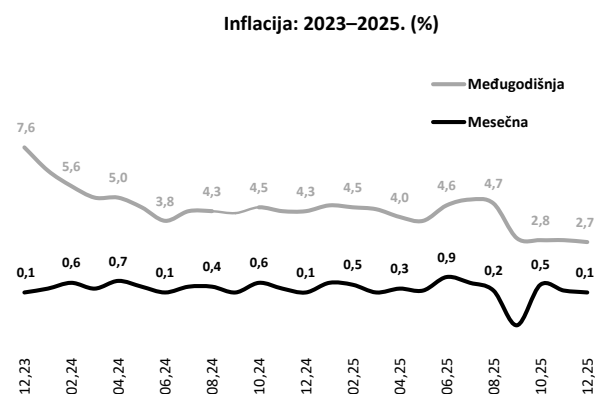
⁴ Autor priloga o inflaciji je Marko Miljković

⁵ Reč je o *baznoj* inflaciji u *najužem* smislu, koja odražava *dugoročnu* tendenciju opšteg rasta cena jer ne sadrži rast *nijedne* kategorije cena koja je podložna velikim kratkoročnim oscilacijama usled šokova ponude i koja, otuda, ukazuje na intenzitet *stalnih* promena cena. *Bazna* inflacija u *najužem* smislu ne obuhvata rast cena: energije, prehrambenih proizvoda (hrane i bezalkoholnih pića), alkoholnih pića niti cigareta. Ona, stoga, obuhvata: 1. rast cena

standard ne bi bio bitno veći i da je drukčiji pristup briselskih institucija procesu proširenja.

8. Inflacija⁴

Inflacija je u decembru minimalno smanjena i na mesečnom i na međugodišnjem nivou. U novembru i decembru 2025. registrovana je mesečna inflacija od 0,2% i 0,1%, te međugodišnja inflacija od 2,8% i 2,7%. Godina je završena sa inflacijom u granicama cilja NBS i na najnižem nivou još od aprila 2021. godine, usled značajnog smanjenja cena hrane koje je zabeleženo od septembra 2025. godine kao rezultat ograničavanja marži u trgovini robom široke potrošnje.

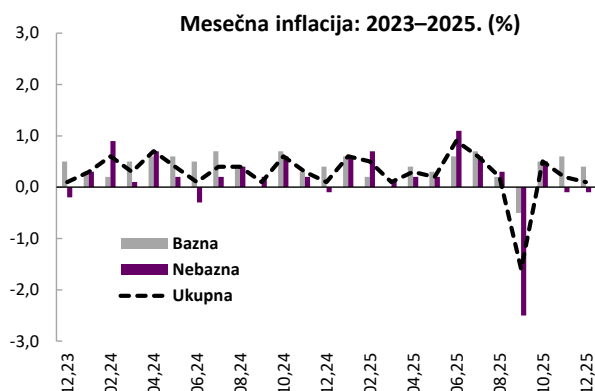

Mesečna inflacija je u decembru 2025. smanjena isključivo pod uticajem bazne⁵ komponente, dok je nebazna⁶ inflacija ostala nepromenjena. Mesečna bazna inflacija je smanjena sa 0,6% u novembru na 0,4% u decembru 2025. godine, a mesečna nebazna inflacija je i u novembru i

neprehrambenih proizvoda bez energije, alkoholnih pića i cigareta; i 2. rast cena usluga. Stavke koje ulaze u obračun *bazne* inflacije u *najužem* smislu čine 45,66% potrošačke korpe u 2025. godini.

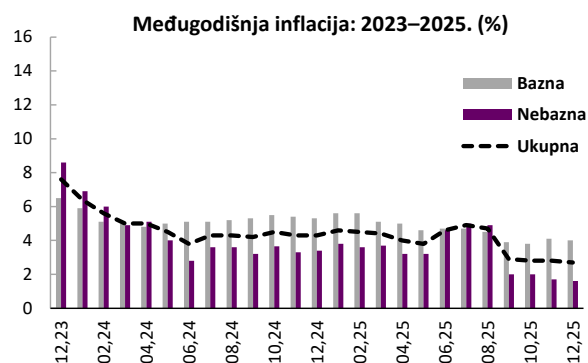
⁶ Reč je o *nebaznoj* inflaciji u *najširem* smislu, koja odražava *kratkoročnu* tendenciju opšteg rasta cena jer sadrži rast *svih* kategorija cena koje su podložne velikim kratkoročnim oscilacijama usled šokova ponude i koja, stoga, ukazuje na intenzitet *privremenih* promena cena. *Nebazna* inflacija u *najširem* smislu obuhvata rast cena: 1. energije, 2. prehrambenih proizvoda (hrane i bezalkoholnih pića), i 3. alkoholnih pića i cigareta. Stavke koje ulaze u obračun *nebazne* inflacije u *najširem* smislu čine 54,34% potrošačke korpe u 2025. godini.

decembru 2025. iznosila -0,1%. U okviru bazne komponente, najveći doprinos mesečnoj inflaciji u decembru pružilo je povećanje cena lekova, medicinskih uređaja i nebolničkih usluga u zdravstvu od 0,6% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,031 p.p.), poskupljenje usluga u oblasti restorana i kafea od 1,1% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,028 p.p.), proizvoda za čišćenje i održavanje stanova od 1,2% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,020 p.p.), odeće od 0,6% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,019 p.p.) i računara od 2% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,010 p.p.). Sa druge strane, smanjene su cene obuće za 1% (doprinos mesečnoj inflaciji od -0,013 p.p.). U okviru nebazne komponente povećane su cene povrća za 3,9% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,136 p.p.), u okviru kojeg se posebno ističe povećanje cena svežeg paradajza od 43,2% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,163 p.p.) i svežeg krastavca od 47,4% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,045 p.p.). Takođe, povećane su i cene duvana za 2,4% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,109 p.p.) i čvrstih goriva, pre svega drva za ogrev, za 1,5% (doprinos mesečnoj inflaciji od 0,034 p.p.). Sa druge strane, smanjene su cene voća za 5,2% (doprinos mesečnoj inflaciji od -0,142 p.p.), svinjskog mesa za 8,1% (doprinos mesečnoj inflaciji od -0,123 p.p.), kao i goriva i maziva za putničke automobile, i to dizela za 1,2% i benzina za 1,1% (ukupan doprinos navedenih stavki mesečnoj inflaciji od -0,062 p.p.).

Međugodišnja inflacija je u decembru 2025. smanjena pod uticajem i bazne i nebazne komponente. Međugodišnja bazna inflacija je smanjena sa 4,1% u novembru na 4,0% u decembru 2025. godine, a međugodišnja nebazna

inflacija je smanjena sa 1,7% u novembru na 1,6% u decembru 2025. godine. U okviru bazne komponente, najveći doprinos međugodišnjoj inflaciji u decembru pružilo je povećanje cena lekova, medicinskih uređaja i nebolničkih usluga u zdravstvu od 5,9% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,333 p.p.), povećanje cena u oblasti rekreacije i kulture od 4,9% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,279 p.p.), poskupljenje snabdevanja vodom, odnošenja smeća i odvođenja otpadne vode od 10,4% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,220 p.p.) i povećanje cena u oblasti restorana i kafea od 8,5% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,217 p.p.). U okviru nebazne komponente, u decembru se posebno ističe rast cena električne energije od 9,6% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,517 p.p.), kafe od 24,4% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,411 p.p.), duvana od 7,5% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,351 p.p.), voća od 11,7% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,304 p.p.), i goveđeg, junećeg i telećeg mesa od 20,6% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od 0,221 p.p.). Sa druge strane, cene povrća su smanjene za 13,6% (doprinos međugodišnjoj inflaciji od -0,493 p.p.).

Opšti međugodišnji rast cena u decembru 2025. usporen je u odnosu na novembar mesec iste godine usled sledećih promena u potrošačkoj korpi:

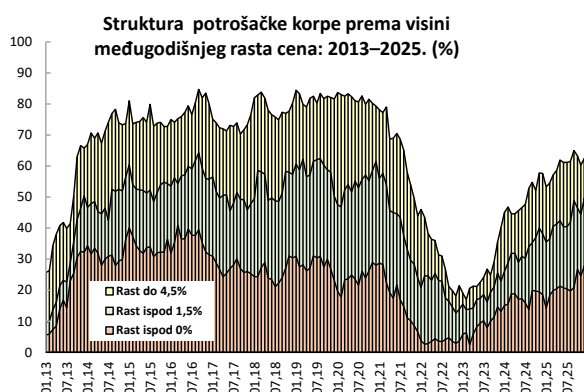
Prvo, povećano je učešće stavki čiji je međugodišnji rast cena bio ispod donje granice cilja NBS i to sa 44,42% u novembru na 49,69% u decembru 2025. Međugodišnji pad ovih cena

usporen je sa -3,8% u novembru na -3,4% u decembru 2025.

Drugo, smanjeno je učešće stavki čiji je međugodišnji rast cena bio u granicama cilja NBS i to sa 15,92% u novembru na 12,75% u decembru 2025. Međugodišnji rast ovih cena je ostao nepromenjen u odnosu na novembar i iznosio je 3,1% i u decembru 2025.

Treće, smanjeno je učešće stavki čiji je međugodišnji rast cena bio iznad gornje granice cilja NBS i to sa 39,66% u novembru na 37,56% u decembru 2025. Međugodišnji rast ovih cena je ubrzan sa 10,2% u novembru na 10,9% u decembru 2025.

Na osnovu navedenog može se izvući **zaključak** da su promene u drugoj i trećoj grupi potrošačke korpe odlučujuće uticale na smanjenje međugodišnje inflacije u decembru u odnosu na novembar 2025.⁷

Napomena: Procentualne vrednosti potrošačke korpe u jedinicama ciljane inflacije koja je važila od januara do decembra 2016. (4,0%±1,5p.p.) preračunate su u jedinice ciljane inflacije koja važi od januara 2017. (3,0%±1,5p.p.).

⁷ Opšti međugodišnji indeksi cena za decembar i novembar 2025. mogu da se rastave na tri činioca koji predstavljaju doprinose stavki čiji je međugodišnji rast cena bio (1) ispod donje granice cilja NBS, (2) u granicama cilja NBS i (3) iznad gornje granice cilja NBS, i to na sledeći način:

decembar 2025: $102,7 = (0,4969 \times 96,6) + (0,1275 \times 103,1) + (0,3756 \times 110,9) = 48,0 + 13,1 + 41,6$

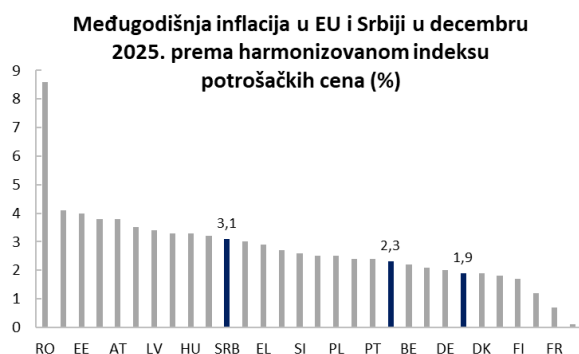
novembar 2025: $102,8 = (0,4442 \times 96,2) + (0,1592 \times 103,1) + (0,3966 \times 110,2) = 42,7 + 16,4 + 43,7$

Srbija je i u decembru 2025. imala veću međugodišnju inflaciju od proseka Evropske unije, međutim ne tako značajno veću kao tokom većeg dela ove godine. Međugodišnja inflacija je u decembru 2025. godine, prema konceptu harmonizovanog indeksa potrošačkih cena⁸, u Srbiji iznosila 3,1%, a u Evropskoj uniji 2,3%, odnosno u evrozoni 1,9%. Od 27 zemalja članica Evropske unije, veću međugodišnju inflaciju nego Srbija u decembru 2025. imalo je 10 zemalja članica, od kojih su najveće stope zabeležene u Rumuniji (8,6%), Slovačkoj (4,1%) i Estoniji (4,0%). U evrozoni je međugodišnja inflacija u decembru smanjena za 0,2 p.p. u odnosu na novembar, dok je na nivou cele Evropske unije smanjena za 0,1 p.p. Posmatrano po pojedinačnim zemljama, međugodišnja inflacija je povećana u decembru u svega 6 zemalja članica (Portugalija, Slovenija, Finska, Slovačka, Grčka i Italija). Sa druge strane, smanjenje međugodišnje inflacije u decembru zabeleženo je u 18 država članica (Estonija, Nemačka, Hrvatska, Mađarska, Belgija, Irska, Litvanija, Letonija, Luksemburg, Španija, Bugarska, Austrija, Francuska, Danska, Švedska, Malta, Poljska, Holandija), pri čemu je ovo smanjenje bilo jednako ili veće od 0,5 p.p. u 3 zemlje (Estonija, Nemačka i Hrvatska).

Razlika između navedenih indeksa u decembru i novembru od -0,1 može da se rastavi na sledeće činioce:

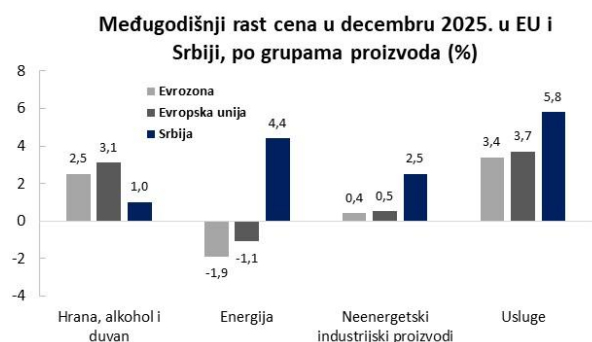
$$102,7 - 102,8 = -0,1 = (48,0 - 42,7) + (13,1 - 16,4) + (41,6 - 43,7) = +5,3 - 3,3 - 2,1$$

⁸ Poređenje inflacije u Evropskoj uniji zasniva se na jedinstvenom konceptu: harmonizovanom indeksu potrošačkih cena. Zato se za Srbiju – umesto nacionalnog koncepta: indeksa potrošačkih cena – u obzir mora uzeti harmonizovani indeks potrošačkih cena.

proizvoda, imajući u vidu da je međugodišnji pad cena energije u decembru u odnosu na novembar 2025. godine ubrzan za 1,4 p.p u evrozoni (sa -0,5% na -1,9%), a promena istog intenziteta je zabeležena i na nivou cele Evropske unije (sa 0,3% na -1,1%). Rast cena hrane, alkohola i duvana ubrzan je za 0,1 p.p. i u evrozoni i na nivou cele Evropske unije, dok je rast cena neenergetskih industrijskih proizvoda i usluga usporen za po 0,1 p.p. i u evrozoni i na nivou cele Evropske unije.

Razlike u međugodišnjem rastu cena u decembru 2025. između Srbije sa jedne strane, i Evropske unije i evrozone sa druge strane, izražene su kod svih grupa proizvoda. U decembru je u Srbiji zabeležen znatno manji međugodišnji rast cena hrane (1,0%) u poređenju sa Evropskom unijom (3,1%). Sa druge strane, u Srbiji je registrovan međugodišnji rast cena energije (4,4%), dok je u Evropskoj uniji zabeleženo smanjenje cena energije (-1,1%). U Srbiji je, takođe, zabeležen veći rast cena neenergetskih industrijskih proizvoda i usluga. Osim toga, i struktura doprinosa međugodišnjem rastu cena se razlikuje u Srbiji i evrozoni. Dok je u Srbiji doprinos bazne komponente međugodišnjoj inflaciji u decembru 2025. iznosio 66% (usluge oko 47%, neenergetski industrijski proizvodi oko 19%), a nebazne komponente 34% (hrana, alkohol i duvan oko 13%, energija oko 21%), u evrozoni je bazna komponenta generisala čak 84% međugodišnje inflacije (usluge oko 79%, neenergetski industrijski proizvodi oko 5%), dok se na doprinos nebazne komponente odnosilo svega 16% (hrana, alkohol i duvan oko 25%, energija oko -9%).

Posmatrano prema grupama proizvoda, najizraženije promene međugodišnjeg rasta cena u decembru dogodile su se kod energetskih

PROGNOZE

Rezime:

Period na koji se odnosi prognoza: I-XII 2026/I-XII 2025. (%)

- **Industrijska proizvodnja-ukupno: 0,5**
- **Prerađivačka industrija: -1,0**
- **Potrošačke cene (XII 2025/ XII 2024): 3,5**
- **Promet robe u trgovini na malo u stalnim cenama: 4,5**
- **Izvoz robe, obračunat u evrima : 7,0**
- **Uvoz robe, obračunat u evrima: 8,5**

AKTUELNOSTI U EKONOMSKOJ POLITICI

DA LI NAM JE POTREBNA REVIZIJA STRATEGIJE INDUSTRIJSKE POLITIKE?

Autor: Ivan Nikolić

Industrija EU je na prekretnici, kao nikad do sada. Imperativ je prekinuti dugoročni trend deindustrijalizacije i vratiti proizvodnju na kolosek rasta, po svaku cenu. Kako reče ovih dana jedan briselski činovnik: „Povratak ekonomskih odnosa zasnovanih na moći – kroz carine, masovne subvencije, izvozna ograničenja i nelojalnu konkurenciju – ostavlja Evropi jasan izbor: ili ćemo se opremiti ambicioznom, pragmatičnom industrijskom politikom, ili ćemo prihvatiti nepovratno uništavanje naše industrijske baze, znanja i ekonomskog suvereniteta“⁹. U tom smislu, novi strateški okvir postavljen početkom prošle godine, nazvan Čisti industrijski dogovor („Clean Industrial Deal – CID“¹⁰), predstavlja strateški odgovor EU na trostruku krizu s kojom se industrija suočava: (a) pad globalne konkurentnosti (faktografski dokumentovan u Dragijevom¹¹ izveštaju iz 2024.); (b) urgentnu potrebu za ubrzanjem održivih tranzicija (misli se, pre svega, na dekarbonizaciju); i (c) povećanu ranjivost i potrebu za ekonomskom otpornošću.

CID je u suštini reakcija EU na globalni povratak proaktivnoj industrijskoj politici, posebno na opadanje konkurentnosti u odnosu na SAD i Kinu. Još preciznije, to je prvi strateški dokument EU koji tretira fenomen „deindustrijalizacije“. Do sada je cilj bio maglovit i apstraktan, poput „prelaska na sektore više dodate vrednosti“ ili „modernizacija industrije“. Međutim, u odsustvu jakih mera za privlačenje i zadržavanje proizvodnje, kombinacije visokih cena energije u EU, izdašnijih subvencija u drugim zemljama (npr. „inflation Regulation Act“) i preterane birokratizacije koja guši efikasnost i inovativnost, poslovanje se odvija u okruženje koje neminovno vodi slomu industrije. Novi pristup se stoga rađa na greškama i spoznaji da su prethodne politike bile nedovoljne da spreče taj neželjeni ishod u novom, grubljem globalnom kontekstu.

Istorijski posmatrano, industrijska politika EU se do sada menjala kroz više perioda:

Prvi, obeležio je posleratni period (do kasnih 70-ih godina), kada je forsirana jaka, selektivna i protekcionistička politika. Ovaj period je obeležila masovna proizvodnja, ekstenzivno korišćenje fosilnih goriva, carinski protekcionizam. Krajnji ishod bio je veći fizički obim proizvodnje, ali i kontrakcija inovativnosti koja je praćena ekološkim problemima.

Drugi, horizontalni, tržišno-orijentisani pristup 90-ih i 2000-ih (koji je i Srbija zdušno sledila početkom tranzicije) doveo je do erozije industrijske baze EU, preseljenja proizvodnje u regije sa jeftinijom radnom snagom i manjim regulatornim teretom, i gubitka celih tehnoloških lanaca (solarni paneli, elektronika).

---

⁹ <https://www.euronews.com/my-europe/2026/01/16/european-commission-urges-heavy-industry-to-back-made-in-europe-manufacturing-leak>

¹⁰ The new Clean Industrial Deal – How can new EU industrial policy support sustainability transitions, competitiveness and resilience, European Commission, dec 2025.

¹¹ https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en

Treća faza (od 2010-e) vraća nešto eksplicitniju industrijsku politiku podstaknutu globalizacijom, klimatskom agendom i geopolitičkom konkurencijom. Promoviše se tzv. „Pametna specijalizacija“ kao pokušaj regionalne industrijske revitalizacije, koja je, međutim, pokazala ograničenja u postizanju konvergencije. Usvaja se i Zeleni dogovor (EU Green Deal) koji postavlja ambiciozan okvir za klimatsku neutralnost EU. Ujedno i najkritikovaniji strateški razvojni pravac EU, koji je izostavio industrijski okvir za njegovo ostvarenje. Nastala je paradoksalna situacija - EU je sebi nametnula najstrožije standarde na svetu, da bi njene kompanije i proizvođači opreme ubrzano gubili tržišni udeo u odnosu na američke (IRA subvencije) i kineske (ogromna državna podrška) konkurente koji ulažu u čiste tehnologije. Tokom ove ere imali smo i mnogobrojne inicijative, kao razradu ovog pristupa, poput Zakona o kritičnim sirovinama ili Zakona o industriji sa nultom stopom emisija (Net-Zero Industry Act) – tzv. evropskog ekosistema za proizvodnju tehnologija sa nultom neto stopom emisija.

Na neki način, sve ove inicijative su podupirale i orijentaciju ka eksplicitnijoj industrijskoj politici, koja će kulminirati CID-om.

Međutim, njegova razrada bi mogla biti daleko agresivnija, što se naslućuje iz nacрта dokumenta pod nazivom: Zakon o industrijskom akceleratoru („The Industrial Accelerator Act – IAA“)¹², čije usvajanje je bilo predviđeno za kraj prošle godine (novi, aktuelni termin njegove prezentacije od strane Evropske komisije je 25. februar 2026.).

Za razliku od CID-a koji je, pre svega, politički okvir ili vizija, IAA bi bio ključni zakonski instrument za njegovu implementaciju, s ciljem da se upravo ubrza i učini efektivnijim korišćenje postojećih alata industrijske politike.

Kvantitativni cilj nije puko zaustavljanje deindustrijalizacije, već ambiciozno uvećanje udela industrije u bruto dodatoj vrednosti EU sa 14,3 u 2020. godini na najmanje 20 procenata do 2030. godine!

Njegova svrha je da od "povratka industrijske politike" napravi operativnu realnost kroz agresivno uklanjanje prepreka, centralizovano usmeravanje resursa i forsiranje prioriteta. On mora ubrzati zelenu tranziciju, dekarbonizovati energetske intenzivne industrije (čelik, cement, hemikalije) i ojačati konkurentnost EU proizvodnje kroz brže izdavanje dozvola i uvođenje ekoloških oznaka.

Prema tome, EU se ne odriče dekarbonizacije, već je cilj da se taj proces ubrza pojednostavljivanjem sistema izdavanja dozvola, poboljšanjem pristupa čistoj energiji i podržavanjem ključnih projekata sa niskom emisijom ugljenika.

U tom smislu, očekuje se da će tokom 2026. biti doneto još zakonskih rešenja, kao što su: Specijalizovana banka za dekarbonizaciju industrije, novi Zakon o cirkularnoj ekonomiji, revizija Direktive o javnim nabavkama, nov Sistem trgovine emisijama EU (EU ETS) i slično. Dakle, IAA ne treba posmatrati kao izolovani zakonski predlog, već proces koji će tek trasirati industrijsku politiku EU.

IAA će učiniti industrijsku politiku ne samo agresivnom unutar EU, već i eksterno asertivnijom, što direktno pogađa i našu ekonomiju. Svakako će se pritisak za usklađivanje dodatno povećati. Primera radi, da bi kompanije iz zemalja partera EU mogle da budu deo ovih „ubrzanih“ lanaca snabdevanja, moraće da ispune još strožije standarde (od ekoloških do digitalnih i sigurnosnih). Hipotetički, ukoliko EU kroz IAA

---

¹² <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-new-plan-for-europe-s-sustainable-prosperity-and-competitiveness/file-industrial-decarbonisation-accelerator-act>

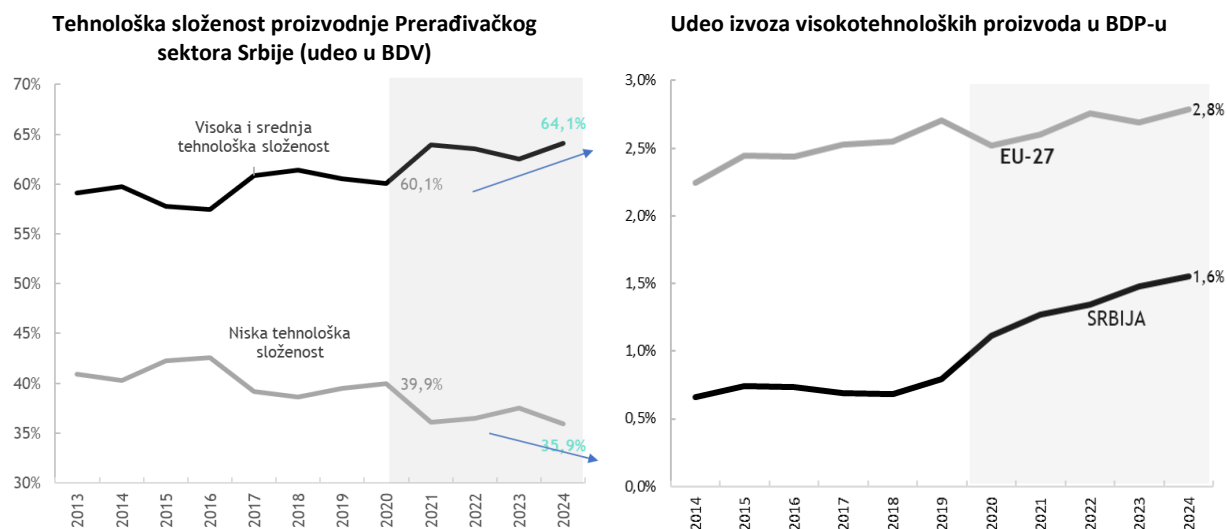
ponudi preferencijalne uslove za strateške proizvođače (npr. ekstra brzo odobravanje i pristup jeftinim sredstvima), to će umanjiti atraktivnost Srbije za strane direktne investicije.

Aktivna politika privlačenja kapitala kroz finansijske olakšice za zapošljavanje i investicije morala bi uključiti i duboku integraciju u ove pojednostavljene procedure i sigurne lance vrednosti. Zemlje koje ne uspeju da se prilagode ovom ubrzanom, zahtevnom režimu, rizikuju da postanu samo dobavljači niže vrednosti ili sirovina za agresivno integrisane EU klastere, umesto da grade sopstvene kompleksne lance vrednosti.

Za zemlje, poput Srbije, ovo u svakom slučaju mora biti urgentni signal da se tradicionalni pristup industrijskoj politici mora preispitati – jer će pravila ulaska na najvažnije tržište postajati sve brže, zahtevnija i više podređena strateškim, a ne čisto ekonomskim, ciljevima EU.

Uspeh CID-a neće se meriti samo porastom industrijske proizvodnje u EU, već sposobnošću da se ta proizvodnja fundamentalno transformiše i postane pokretač održive, konkurentne i otporne budućnosti Evrope u turbulentnom globalnom kontekstu.

Republika Srbija je aktuelnu Strategiju industrijske politike¹³ (za period 2021-2030) bazirala na premisama „umerenog povratka“ eksplicitne industrijske politike, u cilju: unapređenja digitalizacije poslovnih modela industrijske proizvodnje, razvoja industrije bazirane na inovacijama i razvoja viših faza tehnološke proizvodnje rasta obima ulaganja uz rast kvaliteta investicija, unapređenja tehnološke strukture izvoza, te transformacije industrije od lineranog ka cirkularnom modelu poslovanja. Ukratko, ciljali smo povećanje konkurentnosti industrije orijentacijom ka zelenoj tranziciji i održivom razvoju, ali horizontalnim pristupom. I nema dileme da rast Prerađivačkog sektora od 2020. uprkos brojnim ograničenjima karakterišu pozitivne tehnološke promene:

Izvor: kalkulacija autora

U međuvremenu smo se suočili sa brojnim izazovima počev od kovid krize, geopolitičkih tenzija, trgovinskih ratova i fragmentacija, energetske ograničenosti... Teško je reći da su premise aktuelne

¹³ „Strategija industrijske politike Republike Srbije za period 2021-2030“ „SG RS“, br. 35 od 18. marta 2020.

Strategije iscrpljene, ali kontekst i prioriteti su se dramatično promenili, zahtevajući ne reviziju "od nule", već hitnu i duboku strategijsku adaptaciju.

Naime, cirkularna ekonomija, digitalizacija i zelena transformacija i dalje su apsolutno validni i neophodni pravci za modernu, otpornu i konkurentnu industriju. Oni nisu prolazni trendovi, već strukturni uslovi za opstanak u 21. veku. Nešto čega se EU ne odriče. Napustiti ih znači izložiti se ogromnom tržišnom i regulatornom riziku.

Strategija iz 2020-e zasnovana je na pre-kovid i pre-ratnom svetu sa različitim pretpostavkama koje ipak više ne postoje. Zato nova strategija, na primer, mora eksplicitno da se bavi diverzifikacijom lanaca snabdevanja - od bazičnih sirovina i energije do kompleksnijih poluproizvoda. Krize su pokazale da energetska sigurnost i pristupačnost često postaju hitniji i politički osetljiviji cilj od dekarbonizacije. Takva Strategija mora dati jasniji odgovor na pitanje kako će se obezbediti stabilna i jeftina energija za industriju tokom tranzicije (npr. kroz gasne interkonektore, nuklearnu energiju...). Klasične mere podrške privredi (subvencije, poreski krediti) možda takođe treba preispitati. Potrebni su novi instrumenti za podršku u kriznim situacijama (energetske krize), podsticanje strateških rezervi, i jačanje domaćih razvojnih i inženjerskih kapaciteta da se tehnologije ne bi samo uvozile, već i prilagođavale i razvijale lokalno.

U stvari, Srbija ne treba da napušta svoje strateške premise, već da ih produbi i obogati u svetlu novih lekcija koje i sama EU teško uči. To podrazumeva da naša industrijska politika postane još eksplicitnija, i još usmerenija ka izgradnji unutrašnje otpornosti, istovremeno praveći mostove ka transformisanoj Evropskoj uniji. Revizija (ili adaptacija) nije znak neuspeha prethodne strategije, već znak zrelosti da se prepozna da se svet promenio brže nego što se planiralo.

ANALIZA 1

AI I GLOBALNA TRKA ZA ENERGIJOM, VODOM I METALIMA

Autor: Katarina Stančić

Veštačka inteligencija se često doživljava apstraktna tehnologija i nešto što postoji “u oblaku” i izvan fizičkog sveta. Ali njen stvarni život je daleko prizemniji. Svaka interakcija sa ChatGPT-jem zasnovana je na ogromnoj fizičkoj infrastrukturi: serverima koji gutaju električnu energiju, rashladnim sistemima koji troše vodu, čipovima izrađenim od retkih metala, kablovima od bakra i silicijumskih pločica koji spajaju sve te procese u jedinstvenu mrežu. Drugim rečima, veštačka inteligencija ima svoj materijalni otisak i taj otisak ubrzano raste. Globalni talas izgradnje data centara menja i ekonomsku i prostornu sliku sveta — najveći kompleksi danas imaju energetske potrebe uporedive sa gradovima srednje veličine. Neki, poput planiranog kompleksa OpenAI-ja u Abu Dabiju, projektovani su na snagu od pet gigavata — koliko i pet nuklearnih reaktora — i prostiru se na desetinama kvadratnih kilometara. Za mnoge zemlje privlačenje takvih investicija postalo je nova forma industrijske politike. Nekada su vlade ulagale u čelik, tešku industriju ili svemirske programe; danas subvencionišu centre podataka i fabrike čipova. I dok ekonomisti još raspravljaju o tome da li će ta ulaganja doneti očekivane dobitke u produktivnosti, geopolitička dimenzija je već jasna — u trci za veštačkom inteligencijom pobjedu ne odnosi onaj ko ima najbrži algoritam, već onaj ko može da obezbedi energiju, vodu i metale koji ga pokreću. Tekst koji sledi inspirisan je analizom Thijsa Van de Graafa („Inside the AI-Led Resource Race“, Finance & Development, IMF, decembar 2025)¹⁴ i drugim izvorima koji istražuju rastuću vezu između AI tehnologija, energije i globalne politike resursa.

Energija kao nova valuta digitalne moći. Ako postoji resurs koji određuje tempo AI revolucije, to je električna energija. I zaista se sa sigurnošću može izneti tvrdnja da AI modeli ne žive “u oblaku” — oni žive na struji. Procene Međunarodne agencije za energetiku (IEA) pokazuju da data centri troše oko 1,5% svetske električne energije, što je ekvivalent potrošnji cele Velike Britanije. Samo mali deo te energije danas odlazi direktno na AI, ali taj udeo eksponencijalno raste. Do kraja decenije, potražnja za električnom energijom u data centrima mogla bi da se udvostruči, i to najviše zahvaljujući veštačkoj inteligenciji. Globalno gledano, to povećanje još nije alarmantno, ali na nivou pojedinačnih država već izaziva ozbiljne probleme. U Irskoj, data centri troše više od petine ukupne električne energije, dok u američkoj državi Virdžiniji zauzimaju gotovo četvrtinu mrežnog kapaciteta. Takva koncentracija potrošnje remeti planove za druge sektore, povećava cene struje i otvara politička pitanja o tome ko ima prednost u pristupu energiji. Samo jedan kratki GPT-4o upit troši 0.43 Wh struje, što, kada se pomnoži sa 700 miliona upita dnevno na godišnjem nivou predstavlja utrošak struje ekvivalentan potrošnji 35 hiljada američkih domaćinstava, količinu vode za piće koja može namiriti potrebe 1,2 miliona ljudi i emisiju ugljen dioksida za čiju neutralizaciju je potrebna šuma veličine Čikaga¹⁵.

Za razliku od tradicionalne industrije, koja se razvijala decenijama, digitalna infrastruktura se gradi brzo — ponekad u roku od svega nekoliko meseci. Zbog toga je njen uticaj na energetske mreže i resurse momentalan i snažan. Singapur je, zbog ogromne količine cloud i AI infrastrukture skoncentrisane na

---

¹⁴ <https://www.imf.org/en/publications/fandd/issues/2025/12/inside-the-ai-led-resource-race-thijs-van-de-graaf>

¹⁵ “How Hungry is AI? Benchmarking Energy, Water, and Carbon Footprint of LLM Inference”, Nidhal Jegham, Marwan Abdelatti, Lassad Elmoubarki, Abdeltawab Hendawi <https://arxiv.org/html/2505.09598v2>

malom prostoru, još 2019. morao da uvede moratorijum na nove data centre, jer je digitalni rast počeo da ugrožava energetska stabilnost i ekološku održivost, dok su 2022. godine vlasti u Dublinu zamrzle sve projekte vezane za AI, osim onih koji mogu sami da proizvode struju. Sve to pokazuje da pitanje veštačke inteligencije postaje sve više i pitanje energetske bezbednosti. AI je postao novi "industrijski potrošač" sa kapacitetom da menja čitave energetske bilanse zemalja. Ali energija je samo polovina priče. Da bi ti sistemi mogli da rade, moraju se hladiti, a to zahteva ogromne količine vode. Milioni litara dnevno cirkulišu kroz rashladne sisteme koji sprečavaju pregrevanje servera. Prema dostupnim podacima, dve trećine novih data centara u SAD izgrađeno je u oblastima sa izraženim nestašicama vode, poput Arizone i Nevade, što je već izazvalo sukobe između tehnoloških kompanija i lokalnih zajednica. Slične debate vode se i u Španiji, Singapuru i Irskoj: kome voda više pripada – stanovništvu, poljoprivredi, ili "digitalnim fabrikama" budućnosti? Zato lokacija postaje jednako važna kao i tehnologija.

Visoka tehnologija kao novi energetski igrač. Kako potrošnja energije veštačke inteligencije raste, najveće tehnološke kompanije — Microsoft, Amazon, Google, Meta — postaju nešto što donedavno niko nije očekivao: globalni energetski akteri. Ove firme su danas među najvećim korporativnim kupcima električne energije na svetu. Samo u poslednjih nekoliko godina potpisale su ugovore vredne više milijardi dolara za direktnu kupovinu energije iz solarnih i vetroelektrana, često u razmerama koje nadmašuju državne elektroprivrede srednje veličine. Njihove odluke o tome gde će izgraditi novi data centar danas određuju i gde će niknuti nova elektrana. Štaviše, u pojedinim slučajevima, big tech firme više ne kupuju energiju, već je i same proizvode. Microsoft istražuje mogućnost korišćenja malih modularnih nuklearnih reaktora, pa čak i kupovinu ugašenih elektrana poput *Three Mile Island* u Pensilvaniji. Google ulaže u naprednu geotermalnu energiju, dok Amazon eksperimentiše sa vodonikom kao alternativom dizel-generatorima za rezervno napajanje servera. Drugim rečima, IT sektor, koji je nekada bio sinonim za "čistu" digitalnu ekonomiju, sada postaje jedan od ključnih igrača u realnom energetskom sistemu. Paradoksalno, ova trka za energijom daje dvostruki efekat. S jedne strane, kapital koji ove korporacije usmeravaju u obnovljive izvore ubrzava energetska tranziciju. U zemljama poput Danske, Švedske i Holandije, upravo su tehnološke kompanije postale glavni kupci zelene energije, podstičući razvoj vetroparkova i solarnih farmi, koji ne bi bili finansijski isplativi bez njihovog učešća. S druge strane, potražnja koju AI generiše može da učvrsti zavisnost od fosilnih goriva, naročito u zemljama gde su mreže i dalje dominantno zasnovane na prirodnom gasu. U Sjedinjenim Državama, gde se nalazi više od 40% svetskih data centara, veliki deo te energije i dalje dolazi iz gasnih elektrana, pa rast AI infrastrukture paradoksalno znači i rast emisija CO₂. Ukratko - AI može i ubrzati i usporiti zelenu tranziciju, zavisno od toga gde i kako se napaja. U Evropi, data centri često doprinose dekarbonizaciji jer "vuku" obnovljive izvore; u SAD-u, oni još uvek povećavaju potrošnju gasa. U svakom slučaju, tehnološki giganti više nisu samo korisnici energije, već postaju njeni generatori.

Zašto su Nordijske zemlje „tiha sila“ razvoja veštačke inteligencije?¹⁶ Zemlje severne Evrope promovišu se kao "idealna klima za podatke": niska temperatura vazduha smanjuje potrebu za hlađenjem, obnovljiva energija je dostupna, a viškovi toplote iz servera mogu se koristiti za grejanje domaćinstava. U tim uslovima digitalna industrija postaje deo cirkularne ekonomije, dok u sušnim regionima, međutim, data centri postaju ekološki paradoks- centri visoke tehnologije koji zavise od resursa koje sami ugrožavaju.

---

¹⁶ https://www.datacenters.com/news/are-we-overlooking-the-nordics-europe-s-silent-data-center-powerhouse?utm_source=chatgpt.comhttps://www.datacenters.com/news/are-we-overlooking-the-nordics-europe-s-silent-data-center-powerhouse

Sever Evrope — Danska, Švedska, Norveška, Finska i Island — postao je skriveni energetska motor digitalne ere. Njegova prednost ne leži u bučnim inovacionim kampusima ili milijarderskim startupima, već u *infrastrukturi* koja omogućava da AI uopšte funkcioniše. Osnova nordijskog uspeha je obilje obnovljive energije. Norveška i Island gotovo u potpunosti (98%) koriste hidroenergiju, Island dodatno i geotermalnu, dok Švedska i Finska kombinuju vetar, hidro i nuklearnu energiju. To znači da serveri koji pokreću AI rade bez ugljeničnog otiska, a ponekad čak i sa negativnim bilansom emisija, jer višak energije vraćaju u mrežu. Hladnoća je takođe resurs. U severnim zemljama prirodno niske temperature smanjuju potrebu za hlađenjem servera, što drastično snižava troškove energije. Umesto ogromnih rashladnih sistema, mnogi nordijski centri koriste spoljašnji vazduh ili podzemne prostore — kao Green Mountain u Norveškoj, izgrađen u bivšem NATO bunkeru. Uz sve navedeno, Nordijske zemlje su među najstabilnijim i najmanje korumpiranim državama na svetu, imaju snažne institucije i digitalno zakonodavstvo, a to znači da globalni tehnološki giganti imaju pouzdan regulatorni okvir kao garanciju dugoročnog ulaganja. Geografski položaj je takođe prednost - sever Evrope ima izuzetno razvijenu mrežu podmorskih optičkih kablova koji povezuju region sa Evropom, Severnom Amerikom i Azijom. Finski projekat *Arctic Connect* povezaće ovaj deo Evrope sa Istočnom Azijom tj. definisaće prvu digitalnu rutu koja doslovno ide preko Severnog pola. To daje Nordijcima stratešku poziciju u globalnom prometu podataka i AI aplikacija koje zahtevaju nisku latenciju¹⁷.

Pametniji sistemi, stari problemi. Paradoksalno, veštačka inteligencija je istovremeno najveći potrošač i najveća nada energetske tranzicije — naime, dok AI sistemi gutaju ogromne količine električne energije, oni nude i alate koji mogu pomoći da se ta energija koristi racionalnije. Već danas, algoritmi optimizovani za energetske mreže mogu precizno da predviđaju proizvodnju iz vetra i sunca, da balansiraju fluktuacije potrošnje u realnom vremenu, pa čak i da automatski preusmeravaju višak energije tamo gde je najpotrebniji. U industriji, veštačka inteligencija analizira procese grejanja, hlađenja i transporta kako bi smanjila gubitke, dok se u gradovima koristi za upravljanje saobraćajem, osvetljenjem i javnim zgradama — stvarajući prve obrise „pametne energetske infrastrukture“. Postoje i kreativna rešenja koja pokušavaju da ublaže ekološki otisak samih data centara. U Helsinkiju i Stokholmu, toplota koja nastaje radom servera preusmerava se u sisteme daljinskog grejanja i koristi za zagrevanje stambenih zgrada. Na Islandu, gde je hlađenje prirodno olakšano klimom, energija se gotovo u potpunosti dobija iz geotermalnih izvora, pa data centri tamo funkcionišu kao deo zatvorenog energetskog kruga. Drugim rečima, AI može postati i deo rešenja, a ne samo deo problema. Međutim, sa svakim talasom tehničke efikasnosti u istoriji dolazio je i isti fenomen koji ekonomisti nazivaju Jevonsov paradoks: što je nešto efikasnije, to ga više koristimo. Kada su motori postali štedljiviji, automobili su postali češći. Kada su računari postali pristupačniji, broj korisnika je eksplodirao. Isto se sada događa i sa veštačkom inteligencijom — novi čipovi, poput Nvidia Blackwell serije ili Googleovih TPU procesora, obavljaju više operacija nego ikada ranije, ali to samo otvara vrata još većem broju aplikacija, korisnika i tržišta. Rezultat je kontradiktoran: sistem postaje „pametniji“, ali ukupna potrošnja energije i resursa nastavlja da raste.

---

¹⁷ Latencija (engl. *latency*) označava vreme koje je potrebno da podatak pređe put od izvora do odredišta — drugim rečima, to je „kašnjenje“ u prenosu informacija kroz mrežu. Kod veštačke inteligencije, posebno u realnom vremenu (npr. autonomna vozila, video-analitika, virtuelna realnost, online prevođenje), brzina prenosa podataka je ključna. Zato kompanije biraju lokacije za data centre što bliže korisnicima — da bi se fizička razdaljina (koja određuje latenciju) svela na minimum.

Čipovi, metali i nova geopolitika resursa. Ako je električna energija „krvotok“ veštačke inteligencije, onda su čipovi i metali njene kosti i nervi. Svaki napredni model – od prepoznavanja slika do obrade jezika – zavisi od hiljada specijalizovanih čipova koji obavljaju milijarde operacija u sekundi. Ti čipovi se, međutim, ne rađaju iz koda, već iz izuzetno složenih lanaca snabdevanja koji počinju duboko pod zemljom. Naime, za proizvodnju jednog savremenog procesora potrebne su desetine elemenata: silicijum, bakar, galijum, germanijum, indijum. Njihovo vađenje, prerada i transport čine fizičku osnovu digitalne ekonomije. Međutim, budući da Kina kontroliše između 80 i 90% globalne prerade ključnih minerala za proizvodnju čipova i opreme za data centre, ta osnova je predmet brojnih kontroverzi i političkih previranja. Zato ne čudi što se spor oko veštačke inteligencije sve više pretvara u rat resursa. Sjedinjene Države su uvele ograničenja na izvoz naprednih čipova i mašina za njihovu proizvodnju, pokušavajući da uspore razvoj kineskih AI kapaciteta. Peking je odgovorio kontramerama – ograničavanjem izvoza upravo onih metala koji su neophodni za proizvodnju zapadnih čipova. Tako je borba za algoritme postala borba za rudnike, rafinerije i fabrike, i nova linija globalne podele moći. U tom lancu, ni Evropa, ni Japan ni Indija ne žele da budu posmatrači. U poslednje dve godine pokrenuti su ogromni programi za izgradnju sopstvenih kapaciteta za proizvodnju čipova i preradu metala. Ulog je jasan - tehnološki suverenitet, jer, onaj ko kontroliše čipove i materijale od kojih su napravljeni, kontroliše i brzinu, i obim, i dostupnost digitalne transformacije. Procenjuje se da bi do 2030. godine, data centri mogli da troše više od 500 hiljada tona bakra i 75 hiljada tona silicijuma godišnje, što će ih učiniti važnim potrošačem resursa na svetskom nivou – rame uz rame sa automobilskom i elektroenergetskom industrijom. U takvim okolnostima, trka za veštačku inteligenciju sve manje liči na digitalnu revoluciju, a sve više na nadmetanje za elektrone, galone i rude. Ko bude umeo da obezbedi održiv pristup energiji, vodi i mineralima, taj će kontrolisati tempo razvoja AI tehnologije. Ko to ne uspe, ostaće na periferiji digitalne ekonomije, bez obzira na to koliko pametnih ljudi ima ili koliko brzo njegovi algoritmi rade.

Zato pitanje budućnosti veštačke inteligencije nije više samo pitanje softvera ili inovacija, već pitanje geopolitike i održivosti. Jer, u eri u kojoj se digitalno i fizičko prepliću kao nikada pre, svet otkriva da ni najpametniji kod ne može da funkcioniše bez bakra, vode i struje..

ANALIZA 2

OPASNE PERSPEKTIVE EKONOMSKOG RASTA BEZ POVEĆANJA ZAPOSLENOSTI - ZAŠTO JE GUBITAK RADNIH MESTA RIZIČAN UPRKOS RASTU OPŠTEG PROSPERITETA?

Autor: Goran Nikolić

U ekonomiji u kojoj ne raste zaposlenost, uprkos tome što se povećava BDP – a takva bi mogla biti ekonomija novog doba čiji bi porast produktivnosti mogao biti generisan veštačkom inteligencijom - nezaposlenost ostaje visoka čak i dok ekonomija raste. Ovo se obično dešava kada relativno veliki broj ljudi izgubi posao, a oporavak koji sledi nije dovoljan da apsorbira nezaposlene, nedovoljno zaposlene i one koji prvi put ulaze na tržište radne snage.

Kako izgleda ekonomski rast bez povećanja zaposlenosti

Ekonomija koje raste bez novog zapošljavanja je izazov za investiture i industrije da se prilagode novom ekonomskom poretku. Međutim, najveći izazov je ipak za mnoge zaposlene, koji iznenada otkrivaju da njihove veštine više nisu tražene, te da će morati da steknu nove kvalifikacije da bi eventualno našli posao.

Generalno, kada je privredni rast povezan sa visokom nezaposlenošću, ekonomija je suočena sa strukturnim promenama, što donosi mogućnosti za neke privredne subjekte, ali i teške izbore za druge. Inače, ekonomije se, pored strukturnih, mogu suočiti i sa cikličnim promenama dok se oporavljaju od recesije, gde rast i pad zaposlenosti prate širenje i kontrakciju ekonomije.¹⁸

Međutim, strukturna promena je 'kobna' po mnoge zaposlene, jer njihove kompanije nisu u stanju da se u potpunosti oporave. Dakle, privrede koje doživljavaju visoku nezaposlenost, čak i dok njihov bruto domaći proizvod (BDP) raste, suočavaju se sa strukturnim promenama u svojoj ekonomiji, u kojima mnoge kompanije neće uspeti da prežive ili će pak morati da drastično smanje svoju aktivnost. Takve firme se otežano takmiče na tržištu jer potražnja za njihovim proizvodima ili uslugama opada. One ne zapošljavaju ponovo svoje bivše radnike, koji u najboljem slučaju mogu pronaći posao u drugim industrijama, gde njihove kvalifikacije više nisu toliko vredne.

Generalno, nove industrije se obično brže oporavljaju i brže rastu jer često imaju koristi od strukturnih promena u ekonomiji. Njima su često potrebni radnici sa različitim veštinama i obukom. Ovim radnicima su obično potrebne superiorne veštine, zajedno sa većim obrazovanjem i obukom, mada firme u ekspanziji mogu zaposliti i ljude sa minimalnim veštinama za podršku uslužnoj funkciji.¹⁹

U strukturnom oporavku, mnoge kompanije menjaju prirodu svog poslovanja kako bi ostale konkurentne. Neke se oslanjaju na poboljšanja produktivnosti putem tehnologije, a neke jednostavno premeštaju radna mesta u zemlje sa nižim troškovima kako bi ostale konkurentne. Nove industrije, koje se najčešće oslanjaju

---

¹⁸ U cikličnim ekonomijama, BDP zemlje se smanjuje jer kompanije otpuštaju radnike kako bi troškove uskladile sa prihodima. Nezaposlenost raste, doprinoseći ekonomskoj kontrakciji. U nekom trenutku, ekonomija se stabilizuje i ponovo počinje da se širi. Kada se to desi, kompanije ponovo zapošljavaju svoje otpuštene radnike. Ovaj proces ponovnog zapošljavanja smanjuje nivo nezaposlenosti. U ovom slučaju, veštine i obuka radnika odgovaraju potrebama kompanija. Ovaj oporavak aktivnosti u uspostavljenim industrijama pomaže otpuštenim radnicima da se ponovo zaposle u svojoj oblasti ili povećava njihove šanse da pronađu sličan posao u drugoj kompaniji.

¹⁹ Npr. početkom 20. veka automobili zamenili kočije. Kompanije koje su proizvodile kočije suočile su se sa strukturnim promenom, a ljudi koji su pravili kočije više nisu imali posao i morali su da steknu nove, sofisticiranije veštine kako bi sklapali komplikovane automobile, sa motorima i pogonskim sklopovima.

na istraživanje i razvoj kako bi stvorile teško replicirajuće proizvode veće vrednosti, stvaraju nove mogućnosti zapošljavanja za pojedince sa potrebnom obukom, obrazovanjem i veštinama. Ipak, poboljšanja tehnologije i produktivnosti menjaju prirodu zaposlenja, istovremeno povećavajući vreme potrebno za prekvalifikaciju zaposlenih (period prilagođavanja jedan je od razloga zašto nezaposlenost može da se poveća, iako ekonomija pokazuje znake stabilnosti ili čak rasta).

Strukturne promene u ekonomiji dovode do velikog broja radnika koji ne mogu da pronađu posao. Ekonomija rasta bez zaposlenosti ukazuje na postojanje promena u fundamentalnoj osnovi rada za sve. Neki radnici će se dobro snaći jer imaju veštine i obuku koje su potrebne industrijama u razvoju. Drugi se suočavaju sa dugoročnom nezaposlenošću ili nedovoljnom zaposlenošću i neće moći da pronađu posao dok ne steknu nove veštine. Investitori koji prepoznaju strukturne promene u ekonomiji imaju koristi ako usklade svoje investicione portfolije sa mogućnostima rasta ekonomije. Ipak, pronalaženje sektora koji će imati ekspanziju često nije jednostavno.²⁰ U situaciji kada se pojavljuje toliko superiorna tehnologija koja frontalno smanjuje potrebu za brojem zaposlenih, pronalaženje radnih mesta može postati praktično nemoguće za mnoge. To je do sada bila manje više teoretska situacija. Međutim, danas smo možda bliže takvom scenariju nego ikada pre.

Nije iznenađujuće što Ilon Mask u skoroj budućnosti vidi veštačku inteligenciju i humanoidne robote koji obavljaju skoro sve neophodne radne zadatke (te će i novac postati gotovo nebitan). Kako to vidi jedan od najbogatijih ljudi planete, poslovi će biti „opcion“ - hobiji poput baštovanstva. Mašine će okončati siromaštvo, jer će svi dobijati „univerzalni bazični dohodak“ od države.

I drugi tehnološki titani imaju sličnu viziju budućnosti, eru „radikalnog izobilja“ – u kojoj će, zahvaljujući veštačkoj inteligenciji biti postignuta izuzetna produktivnost i prosperitet, a dobici će biti „pravedno“ raspoređeni. Da bi se to omogućilo, predlaže se da pristup moćnim sistemima veštačke inteligencije i digitalnim uslugama bude legalno tretiran kao pravo svakog građanina, npr. poput današnjeg prava na osnovno školstvo. Konkretizovani predlozi uključuju fond, za početak na nivou SAD, koji bi oporezivao velike kompanije i privatno zemljište sa 2,5% godišnje, iz kojeg bi se svakoj odrasloj osobi isplaćivala godišnja dividenda.

Tržište rada pred najvećim izazovom svih vremena?

Vodeće arhitekте veštačke inteligencije ukazuju na činjenicu da se stvaraju sistemi čiji uspeh u kreiranju materijalnog izobilja može istovremeno dobrim delom uništiti tržišta rada. U njihovoj zamišljenoj budućnosti, „izvori kooperativnog bogatstva“ će biti toliko obilni da će svi dobijati „prema svojim potrebama“, a ne prema radnim satima. Ovo zvuči poznato - zato što potiče od Karla Marksa.

Posledično, postavlja se pitanje, da li su najbogatiji ljudi planete i istovremeno najveći kapitalisti današnjice zapravo skriveni socijalisti? Naizgled, jesu. Naime, ljudi koji grade naprednu veštačku inteligenciju shvataju da će se, ako mašine obavljaju zadatke jeftinije od ljudi, udeo rada u nacionalnom dohotku smanjiti. Ako plate nestanu, ljudima će biti potreban drugi način da se hrane i obezbede smeštaj, a ekonomiji će biti potrebni novi mehanizmi za održavanje kupovne moći.

Međutim, ako pažljivo analiziramo njihove predloge shvatićete da njihova sklonost ka socijalizmu nije utemeljena. Naime, niko od njih se ne zalaže za kontrolu radnika nad AI, niti za javno vlasništvo nad infrastrukturu neophodnom za AI. Ono što oni žele je da vlade socijalizuju samo prihode. Dok bi „univerzalni bazični dohodak“ mogao pomoći u podeli ostvarenog prihoda, čipovi, modeli i platforme koje generišu prihode, odnosno bogatstvo, ostali bi čvrsto u rukama izuzetno bogate manjine.

---

²⁰ Jobless Growth Explained: Definition, Effects & Economic Impact

Naravno, da ovo ne bi bio socijalizam, jer bi mala elita posedovala „komandujuće visine“ veštačke inteligencije i svima ostalima bi davala ček ili neku vrstu 'digitalnog obroka'. Iznos bi bio dovoljan za život, ali nedovoljan da 'izazove' one na vlasti.

Problem narastajućeg 'demokratskog deficita' - zašto 'univerzalni bazični dohodak' nije rešenje?

Ali ako je univerzalni bazični dohodak - inače isplaćen od strane države a ne najvećih korporacija - dovoljno visok da obezbedi udoban život, neki će tvrditi da nije važno ko je vlasnik algoritama i centara podataka. Međutim, najmanje su tri razloga za skepticizam.

Prvo, rečeno nam je da će velikodušne dividende veštačke inteligencije doći kada se ogromni dobici od rasta produktivnosti realizuju. Međutim, istorija sugerise da oni u čijim rukama je vlasništvo nad imovinom, tj. u čijim rukama je bogatstvo, retko dobrovoljno pristaju da se istog delimično odreknu. Već sada, šačica preduzeća za veštačku inteligenciju i platformi čini zapanjujući udeo globalnih korporativnih aktiva, tj. imovine. Do trenutka kada stigne bilo kakva ozbiljna šema 'prihoda za sve' finansirana veštačkom inteligencijom, veliki deo ove vrednosti biće pretvoren u koncentrisani kapital i dinastičko bogatstvo. Tražiti od današnjih barona veštačke inteligencije da egalitarizam uklope u ovu strukturu je kao tražiti od vlasnika fabrika iz viktorijskog doba da izmisle socijalnu državu.

Drugo, čak i ako bi se neka vrsta distributivne šeme materijalizovala, šta je sa velikom većinom zemalja koje nemaju uspešne firme u domenu veštačke inteligencije? Ako se lokalna radna mesta automatizuju dok se profit gomila u Kaliforniji, Sijetlu ili Šenženu, ko će finansirati prihode građana tih država?

Treće, mesečna isplata univerzalnog bazičnog dohotka – koliko god velikodušna bila – nije zamena za smislen život. Rad je dugo bio jedan od glavnih načina na koji ljudi percipiraju svoj doprinos društvu u kome žive. To je način na koji dokazujemo sebi i drugima da smo važni. On daje našim životima svrhu, strukturu i validaciju. Bez njega, rizikujemo da postanemo društvo pasivnih posmatrača – dobro hranjenih, stalno zabavljanih sadržajem koji generiše veštačka inteligencija, i o kojima se brinu humanoidni roboti, ali lišenih dostojanstva koje proizilazi iz brige o drugima i potrebe za njima.

Dok univerzalni bazični dohodak može smiriti ljude; on takođe može biti povod za pobunu. Stanovništvo koje je materijalno obezbeđeno, ali politički nemoćno, verovatno neće zauvek ostati poslušno.

Dakle, čak i ako vlade shvate kako da obezbede univerzalni bazični dohodak, odnosno uspeju da socijalizuju benefite od rasta produktivnosti proizvedenog veštačkom inteligencijom, odgovor na automatizaciju velikih razmera ne može biti jednostavno oporezivanje robota i kupovina svima novog Tesle. Prihod je važan, ali je za ljude važnije da upravljaju sopstvenim životima, odnosno mogućnost izbora ne samo u pogledu materijalnog izobilja već i u pogledu prioritiziranja društvenih ciljeva, naravno uz neosporno ostvarenje na ličnom planu.

To implicira da civilno društvo, odnosno vlast, ostane pod kontrolom birača, uprkos jačanju uloge onih koji imaju vlasništvo nad kompanijama iz sfere AI. Pravila, ograničenja i zaštitne mere ne mogu se prepustiti moćnim arhitektama privatnog sektora. Štaviše, značajan deo bilo kakvog budućeg bogatstva veštačke inteligencije morao bi se potrošiti na specifična dobra koja pripadaju „ljudskoj ekonomiji“ - brigu o sebi, obrazovanje, umetnost, lokalnu demokratiju. Cilj ne bi bio stvaranje besmislenih poslova, već održavanje ideje o ravnopravnim, politički svesnim, građanima. S obzirom da se naše tehnologije razvijaju brže od naših institucija, a naši tehnički kapaciteti stalno izmiču našoj kontroli, ključno pitanje 21. veka više nije da li čovečanstvo može da izgradi izvanredne sisteme, već da li ih možemo uskladiti – tehnički, institucionalno

i moralno – pre nego što nam izmaknu kontroli. S obzirom na nedavne trendove u veštačkoj inteligenciji i upravljanju klimatskim promenama, sve ukazuje da je puno posla pred nama.²¹

I konačno, bili bi nam potrebni globalni mehanizmi kako bi zemlje bez snažnih kompanija u oblasti veštačke inteligencije mogle da normalno da funkcionišu. Dividende veštačke inteligencije na globalnom nivou, koje bi bile finansirane porezom na profit najvećih kompanija za veštačku inteligenciju, i koje bi bile usmerene ka tim manje razvijenim zemljama, koje je automatizacija najteže pogodila, su jedan od načina rešavanja tog problem, koji na žalost trenutno izgleda utopijski.

Tehnološki titani nam nude budućnost socijalizma odozgo: oni zadržavaju sredstva za proizvodnju, dok građanima nude univerzalni bazični dohodak koji bi finansirala država. Poetna je promovisati demokratiju odozdo, što znači zahtevati ne samo deo bogatstva veštačke inteligencije, već i moć da oblikujemo i kontrolišemo sredstva za njegovo stvaranje.²²

Perspektive zaposlenosti u kontekstu širenja AI

Prema Goldman Sachs studiji²³, inovacije vezane za veštačku inteligenciju mogle bi da zamene 6-7% američke radne snage ako se AI široko usvoji. Međutim, uticaj će verovatno biti prolazan, jer nove mogućnosti za posao koje stvara tehnologija na kraju zapošljavaju ljude u drugim oblastima. Iako bi se ovi trendovi mogli proširiti kako se usvajanje povećava, nije realno da će AI dovesti do velikog smanjenja zaposlenosti tokom naredne decenije. Privremena nezaposlenost izazvana usvajanjem tehnologija koje štede radnu snagu obično povećava stopu nezaposlenosti u SAD za 0,3 procentna poena sa svakim povećanjem od 1 procentnog poena u rastu produktivnosti generisanim tehnologijom. Međutim, uticaj je obično prolazan - takvo zamenjivanje radnih mesta ima tendenciju da nestane nakon dve godine.

U studiji se procenjuje da će generativna AI podići nivo produktivnosti rada u SAD i drugim razvijenim tržištima za oko 15% kada se u potpunosti usvoji i uključi u redovnu proizvodnju. To bi se pretvorilo u porast stope nezaposlenosti od pola procentnog poena iznad njenog trenda tokom prelaznog perioda AI, iako bi taj uticaj mogao biti veći ako se usvajanje AI bude inicijalno opsežnije nego što se pretpostavlja.

Kao deo svog istraživanja, tim je ispitao više od 800 zanimanja kako bi procenio da li će se povećanje produktivnosti usled AI pretvoriti u zamenu radnih mesta. Procena zamene radnih mesta od 6-7% usled veštačke inteligencije je osnovna pretpostavka tima, ali bi 'stope zamene' mogle da variraju od 3% do 14% pod različitim pretpostavkama.

Postoje dva načina na koja bi veštačka inteligencija hipotetički mogla dovesti do povećanja nezaposlenosti. Prvi je ako se mogućnosti veštačke inteligencije unaprede do tačke u kojoj ljudski doprinos postaje suvišan za mnoge vrste proizvodnje, što dovodi do trajne strukturne nezaposlenosti. Ovaj ishod je malo verovatan jer tehnološke promene imaju tendenciju da povećaju potražnju za radnicima u novim zanimanjima. To se može dogoditi ili direktno kroz nova radna mesta koja nastaju iz tehnoloških promena ili indirektno pokretanjem ukupnog povećanja proizvodnje i potražnje. Približno 60% američkih radnika danas radi u zanimanjima koja nisu postojala 1940, što implicira da je više od 85% rasta zaposlenosti od tada rezultat stvaranja radnih mesta zasnovanog na tehnologiji. Predviđanja da će tehnologija smanjiti potrebu za ljudskim radom imaju dugu istoriju, ali su se pokazala kao slabo prediktivna.

Međutim, mogao bi postojati i period veće nezaposlenosti dok radnici otpušteni zbog veštačke inteligencije traže nove poslove. Frikciona nezaposlenost nije jedinstvena za veštačku inteligenciju i javlja

---

²¹ [Humanity's Alignment Problem by Antara Haldar - Project Syndicate](#)

²² [Silicon Valley socialism – Future of social democracy | IPS Journal](#)

²³ [How Will AI Affect the Global Workforce? | Goldman Sachs](#)

se tokom većine perioda brzih tehnoloških promena. Istorijski gledano, previranja izazvana tehnološkim inovacijama pokazala su se privremenim – nakon dve godine nije bilo primetnog uticaja.

Tržište rada već doživljava efekte povezane sa veštačkom inteligencijom. Rukovodioci iz tehnološkog i finansijskog sektora detektuju povećanje efikasnosti od generativne veštačke inteligencije koje je dovoljno da uspori njihovo zapošljavanje, posebno u operativnim i administrativnim kapacitetima. Ipak, usvajanje veštačke inteligencije ostaje relativno nisko, posebno među srednjim i malim preduzećima. Iako su se stope usvajanja nedavno ubrzale, velika većina kompanija nije uključila veštačku inteligenciju u redovne tokove rada. U nedavnoj anketi u SAD, samo 9,3% kompanija je izjavilo da je koristilo generativnu veštačku inteligenciju u proizvodnji tokom poslednje dve nedelje.

Do danas, nisko usvajanje ograničava ukupne uticaje veštačke inteligencije na tržište rada. U pomenutoj studiji nije pronađena značajna statistička korelacija između izloženosti veštačkoj inteligenciji i niza ekonomskih parametara, uključujući rast zaposlenosti, stope nezaposlenosti, stope pronalaženja posla, stope otpuštanja, rast nedeljnih sati ili povećanje prosečne satnice.

Ipak, postoje rani znaci poremećaja u određenim industrijama. Rast zaposlenosti u industrijama kao što su marketinško konsultovanje, grafički dizajn, kancelarijska administracija i telefonski kol centri pao je ispod trenda, a izveštaji ukazuju na smanjenu potražnju za radnom snagom zbog povećanja efikasnosti povezanog sa veštačkom inteligencijom. Pored toga, rast zaposlenosti u zanimanjima u tehnološkom sektoru, kao što su dizajn računarskih sistema, izdavaštvo softvera i portali za veb pretragu, naglo se usporio. Zaposlenost u tehnološkom sektoru kao udeo u ukupnoj zaposlenosti SAD stalno se smanjuje od novembra 2022.

Iako se deo pada može pripisati efektu prekomernog zapošljavanja tokom pandemije, udeo zaposlenosti u tehnološkom sektoru sada je pao ispod svog (izuzetno linearnog) trenda pre pandemije - obrazac koji je verovatno povezan sa AI generisanom automatizacijom.

Za sada se čini da su mlađi tehnološki radnici nesrazmerno pogođeni. Nezaposlenost među mladima od 20 do 30 godina u zanimanjima koja su izložena tehnologiji porasla je za skoro 3 procentna poena od početka 2025, što je znatno više nego kod njihovih kolega istih godina u drugim zanimanjima, kao i kod svih tehnoloških radnika. Ovo potvrđuje anegdotalne izveštaje da generativna veštačka inteligencija doprinosi problemima u zapošljavanju sa kojima se suočavaju nedavno diplomirani studenti u oblasti tehnologije.

Uprkos ubedljivim dokazima o uticaju veštačke inteligencije na zapošljavanje, raspon pogođenih pozicija ostaje uzak. Ako se upotreba veštačke inteligencije bude proširila na celu ekonomiju, Goldman Saks procenjuje da bi samo 2,5% zaposlenosti u SAD 'bilo u opasnosti'.

Da bi se procenio rizik od gubitka posla povezanog sa veštačkom inteligencijom u različitim industrijama u budućnosti, u studiji su ispitivani faktori kao što su: repetitivnost poslova, posledice grešaka povezanih sa AI alatima, veze između AI poslova, plate u poslovima gde se primenjuje veštačka inteligencija u poređenju sa preovlađujućim platama. Zaključak je da zanimanja koja su u najvećem riziku od gubitka zbog veštačke inteligencije u narednim godinama uključuju: kompjuterske programere, računovođe i revizore, pravne i administrativne asistente, predstavnike korisničke službe, telemarketere, lektore, autori promotivnih sadržaja, kao i kreditne analitičare. Oni koji su u najmanjem riziku od gubitka su: kontrolori leta, izvršni direktori, radiolozi, farmaceuti, stambeni savetnici, fotografi i sveštenici. Ipak, eksperti Goldman Saks upozoravaju da je usvajanje veštačke inteligencije tek počelo i da će uticaj na radna mesta u velikoj meri zavisiti od toga kako će poslodavci na kraju najbolje iskoristiti tehnologiju. Dok se ciklus usvajanja veštačke inteligencije u potpunosti ne završi, potencijalni poremećaji na tržištu rada –

uključujući i to koja će radna mesta verovatno biti zamenjena generativnom veštačkom inteligencijom – ostaće otvoreno pitanje.